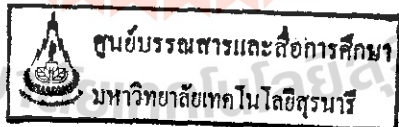

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ตำบลหนองสรวง
อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

นายธรรมรัตน์ จูติรัถยา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมิน
โครงการของสำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(อาจารย์ออลิสา รักษาชล)

กรรมการสอบ

.....

(อาจารย์ออลิสา รักษาชล)

.....

(อาจารย์อิสรา ประมุขสุข)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ
และการประเมิน โครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน 25 ๓.ค. 2545 พ.ศ.....

บทคัดย่อ

นายธรรมรัตน์ จูศิริธยา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์อติลา รักษาผล , 86 หน้า

ISBN.....

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษา เพื่อประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 11 ธันวาคม 2544 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2545

วัตถุประสงค์ได้แก่ 1. เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองว่ามีมากน้อยเพียงใด 2. เพื่อให้ทราบว่าการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด 3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง 4. เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของคนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 5. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่าย องค์การเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ 6. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคพร้อมกับแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และประชากรในหมู่บ้าน โดยมีการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ

ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน ชุมชนมีความเข้าใจ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดตั้งโครงการ และให้ข้อมูลข่าวสารที่แท้จริง ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองมีสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 85 คน จำนวนผู้กู้ 70 คน มีคณะกรรมการ 15 คน เมื่อครบวาระ 1 ปี จะมีการแต่งตั้งใหม่ มีการชำระคืนเงินกู้ตามกำหนดในโครงการที่ขอกู้

ผลการประเมินหน่วยระบบ B พบว่า ผู้กู้เงินส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเดิมอยู่แล้วทำเรื่องกู้เงินเพื่อนำมาขยายกิจการ ผลผลิต ทำให้มีเงินทุนเพิ่มในการประกอบอาชีพ เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว ทำให้มีผลตอบแทนเป็นจำนวนเงิน ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างงานสร้างอาชีพให้กับตนเองอย่างยั่งยืน

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีจาก อาจารย์อภิลิสา รักษาชล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด รวมทั้งอาจารย์ทุกท่านของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขในการดำเนินการทำสารนิพนธ์ให้ประสบความสำเร็จ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ใหญ่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง คณะกรรมการทุก ๆ ท่าน และชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ที่ให้ความอุปถัมภ์ ให้การสนับสนุน ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ห่วงใย ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ภรรยาที่แสนดี ที่ดูแลและเป็นกำลังใจที่ดี มาตลอดการศึกษาครั้งนี้ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นายธรรมรัตน์ จูศิริธยา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

หน้าปกใน.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญแผนภูมิ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	5
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	7
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	8
3. แนวคิดตามสังเกตุการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	10
4. แนวคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	13
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	15
7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบชีพโฟมเคล.....	16
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	18
9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ.....	20

	ฉ หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	34
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	34
2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	35
3. ตัวแปร และตัวชี้วัดใช้ในการประเมินโครงการ.....	35
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	38
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	40
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	40
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	59
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	62
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	63
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	63
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	67
1. สรุปผล อภิปรายผล.....	67
2. ข้อเสนอแนะ.....	71
บรรณานุกรม.....	73
ภาคผนวก.....	74

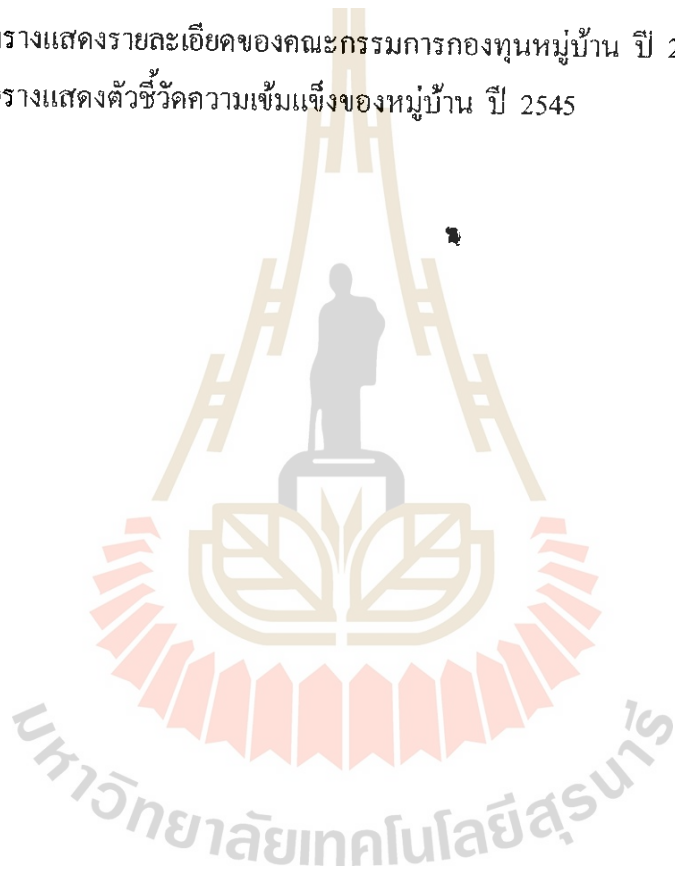
สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1. แสดงถึงแนวคิดพื้นฐานของการประเมินของสตัฟเฟิลบีม	2
2. แสดงรูปแบบโครงสร้างทางความคิดของหนึ่งหน่วยระบบ	5
3. แสดงแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน	34
4. แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	36

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางแสดงทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน	47
2. ตารางแสดงสัดส่วนรายได้ของแต่ละอาชีพในแต่ละครอบครัว	55
3. ตารางแสดงรายได้ต่อเดือนในแต่ละครอบครัว	55
4. ตารางแสดงรายละเอียดของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ปี 2545	60
5. ตารางแสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน ปี 2545	64

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ ๑

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

เดิมลักษณะการพัฒนาประเทศนั้นมักจะเน้นรูปแบบการพัฒนาด้านวัตถุเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเห็นได้จากรัฐบาลมักจะมีนโยบายสร้างถนนหนทาง สร้างเขื่อนขนาดใหญ่เป็นหลัก การทำให้ทันสมัย (Modernization) โดยได้รับอิทธิพลจากความเจริญของชาติตะวันตก โดยไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย ซึ่งขาดการพัฒนาที่ตัวบุคคลหรือองค์กรในชุมชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ฉบับที่ 1 - 8 ที่มีได้สนองตอบต่อชุมชน หรือจัดความยากไร้ของชาวชนบทได้อย่างแท้จริง แม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดการพัฒนาระดับความรู้ของประชาชน และเงินทุนที่ทุ่มเทอย่างมหาศาลก็ตาม ก็มิได้ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดี

จากความสำเร็จของการพัฒนาในอดีต รัฐจึงศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาชุมชนแนวใหม่โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลเป็นหลัก เพื่อให้คนในชุมชนมีศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเอง

สำหรับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองนี้ เป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีปรัชญาในการการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชน ให้เป็นคุณค่า และมีปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนอีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานรากของประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองว่ามีมากน้อยเพียงใด

2.2 เพื่อให้ทราบว่าการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2.3 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง

2.4 เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของคนในหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง ที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

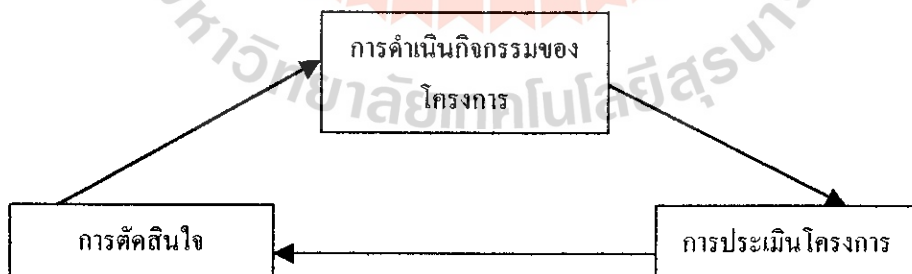
2.5 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

2.6 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคพร้อมทั้งแนวทางแก้ไข ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

ผู้เขียนใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามแนวคิดและรูปแบบการประเมินชิปของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP MODEL) อันมีสาระสำคัญ ดังนี้ “ การประเมิน เป็นการบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

แผนภูมิที่ 1 แสดงแนวคิดพื้นฐานของการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

ที่มา : หนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา หน้า 90 ปี 2545

ขั้นตอนของการประเมินแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และการจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

ประเด็นที่ประเมินแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบของการประเมินแบบซิป (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินโครงการ

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : p) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

การคิดแบบซิปของสตัฟเฟิลบีมนี้ เป็นการใช้ทฤษฎีระบบ (System Theory) ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากนักทฤษฎีองค์การและนักชีววิทยาคือ โบลด์ดิง และ เบอ์ทาแลนด์ไฟ (Boulding and Bertalanffy) มององค์กรในฐานะสิ่งมีชีวิต โดยมองในรูประบบเปิดเหมือนระบบกายวิภาคของสิ่งมีชีวิต (Anatomy) เช่นเดียวกับ มิลเลอร์และไรซ์ (E.J.Miller and A.K.Rice, 197 : 3) คิม เบอร์รี่ (Kimberly, 1979 : 437-457) และดาวส์ (Downs : 2524 : 13-20) รวมทั้งนักทฤษฎีอื่น ๆ อีกหลายท่าน

แนวคิดของทฤษฎีระบบ จึงเป็นอีกตัวหนึ่งตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินผลตามโครงการประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพราะเป็นการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์การรวมเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยขององค์กรหรือหน่วยเปลี่ยนแปลงซึ่งในที่นี้คือชุมชนท้องถิ่น หน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิตซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมองค์กร ต่อไปนี้จะเรียกว่า “บริบท” (Context) ซึ่ง เฉลียว บุรีภักดี ได้สังเคราะห์จากการศึกษาทฤษฎีทั้งตะวันตกและแนวคิดตะวันออก

ทฤษฎีระบบ (The systems Theory) คือ แนวคิดที่เชื่อว่าเอกภพแห่งนี้ (The Universe) เป็นหนึ่งหน่วยระบบ ซึ่งมีคุณสมบัติประการต่าง ๆ ตามที่จะกล่าวต่อไป ยกเว้นบางประการที่ยังไม่อาจจะรู้ได้ เพราะเอกภพเป็นหน่วยระบบที่ใหญ่โตเกินกว่าที่เราจะสังเกตและพิสูจน์ได้ครบถ้วน และแม้ส่วนประกอบที่เล็กที่สุดของเอกภพซึ่งนักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันเรียกว่า “ควาร์ก” (Quark) และเราสังเกตหรือพิสูจน์ได้ยากก็เป็นหน่วยระบบเช่นเดียวกัน แต่อาจมีคุณสมบัติบางอย่างไม่ครบถ้วน

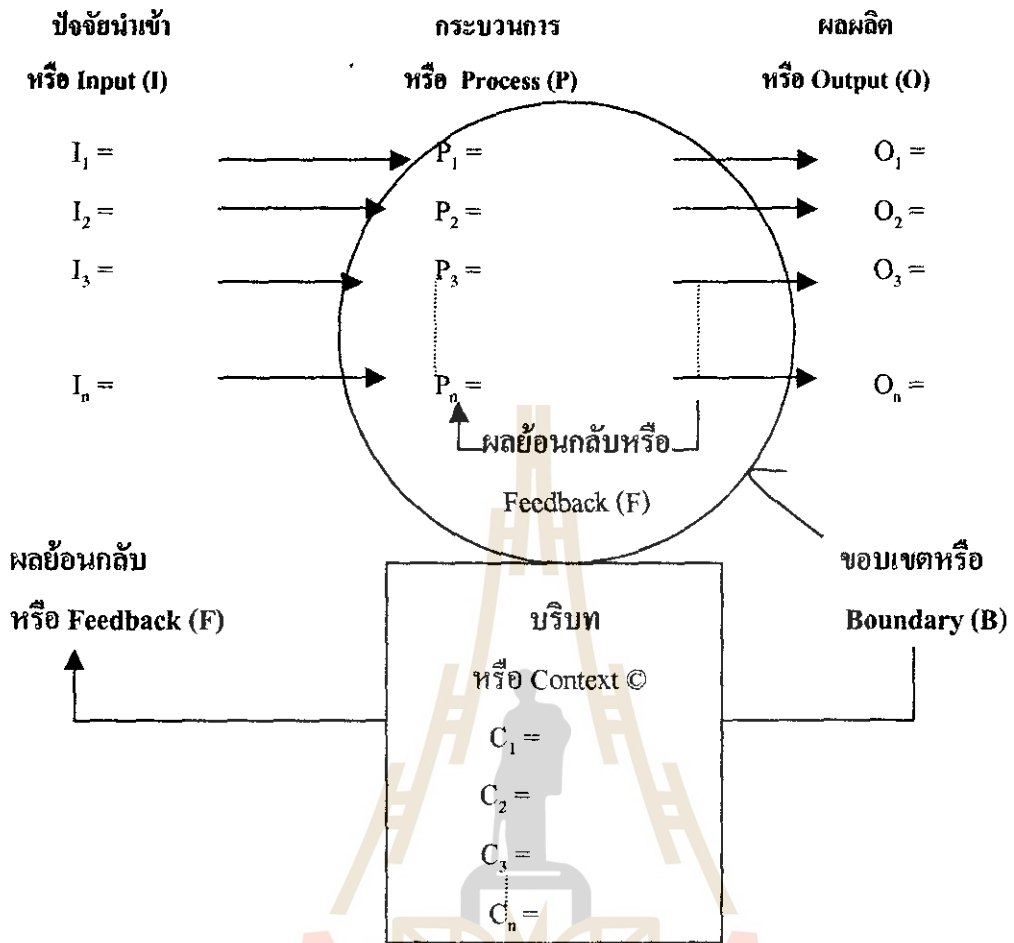
ส่วนสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมดที่มีขนาดระหว่างกลางของสิ่งทั้งสองนี้ ล้วนมีคุณสมบัติของความเป็นหน่วยระบบครบถ้วนทุกประการ

คุณสมบัติเท่าที่ได้ค้นพบแล้วของหน่วยงานแต่ละหน่วย คือ

1. เป็นหน่วยงาน
2. มีขอบเขต
3. มีผลผลิต
4. มีกระบวนการ
5. มีปัจจัยนำเข้า
6. มีบริบท
7. มีผลย้อนกลับ
8. ประกอบขึ้นจากหน่วยระบบอนุกรมจำนวนหนึ่ง
9. เป็นหน่วยอนุกรมหนึ่งของหน่วยระบบ
10. จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดบนมิติเวลา
11. มีที่มา ที่อยู่ และที่ไป

คุณสมบัติแต่ละประการเหล่านี้ มีคำอธิบายขยายความในข้อต่อ ๆ ไป สำหรับในขั้นนี้ เมื่อนำคุณสมบัติทั้งหลายมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นแผนภาพจะได้รูปแบบเป็น โครงสร้างทางความคิด (Conceptual Framework) ของหนึ่งหน่วยระบบ (A System Unit) ดังในแผนภาพต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

แผนภูมิที่ 2 แสดงรูปแบบโครงสร้างความคิดของหนึ่งหน่วยระบบ

เมื่อนำมาพิจารณากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นอนุระบบหนึ่งของหน่วยระบบชุมชนท้องถิ่น กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นแล้วในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งหน่วย (A Subsystem Unit) ของหน่วยอนุระบบชุมชนท้องถิ่นนั้น หน่วยอนุระบบกองทุนหมู่บ้านย่อมต้องทำหน้าที่เคียงข้างและประสานเชื่อมโยงก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับหน่วยอนุระบบอื่น ๆ เช่น หน่วยอนุระบบการปกครอง หน่วยอนุระบบการทำอาชีพ หน่วยอนุระบบการนับถือศาสนา ฯลฯ เพื่อร่วมกันสร้างให้บรรลุผลผลิต (Out Put) โดยรวมของหน่วยอนุกรมระบบชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

หน่วยอนุระบบกองทุนหมู่บ้านแต่ละกองทุนยังมีหน่วยอนุระบบย่อย ๆ ของมันเองอีก ได้แก่ สมาชิกและผู้กู้แต่ละรายซึ่งย่อมต้องช่วยกันสร้างความเจริญและความเข้มแข็งให้แก่กองทุนอย่างยั่งยืน

4. วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 กำหนดและจัดเตรียมรูปแบบเอกสารที่จะทำการเก็บข้อมูลเพื่อลงพื้นที่หมู่บ้านและกองทุน

ขั้นที่ 2 ศึกษาและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพการณ์ของกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชน
เมือง

ขั้นที่ 3 จัดเก็บข้อมูลจากรูปแบบเอกสารที่จัดเตรียม ทั้งข้อมูลแบบปฐมภูมิ และทุติยภูมิ
จากประชาชนในชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 สรุปข้อมูลจากแบบสำรวจ และเอกสาร เพื่อหาข้อมูลบางส่วนมาเพิ่มเติมและ
ทำการวิเคราะห์ประเมินจากแบบสำรวจ

ขั้นที่ 5 รวบรวมข้อมูลทั้งหมด พร้อมทั้งจัดทำเป็น “สารนิพนธ์”

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบว่าชุมชนมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวง
รุ่งเรืองมากน้อยเพียงใด
2. ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
3. ได้ทราบทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง
4. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหารกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง เพื่อเป็น
แนวทางในการวัดความสำเร็จของโครงการระดับหมู่บ้าน
5. ได้ทราบและรู้ถึงปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวง
รุ่งเรือง เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนดังกล่าว

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จัดเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. การมีความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน ของคน ครอบคลุม การควบคุมดูแลกันเอง ประสพการณ์ การบริหารจัดการกองทุนและสังคม
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนของหมู่บ้าน ทั้งที่เป็นเงินอุดหนุนกองทุนหมู่บ้าน ทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น ที่มีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน
3. การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ให้ส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการและสนับสนุนการกองทุน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีคณะติดตามทุกระดับ และมีเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง
5. เสริมสร้างสำนึกการเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้าน และชุมชน ด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม แก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตัวเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ซึ่งในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกก็ได้ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
 2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
 3. จัดทำร่างกฎหมาย เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
 4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
 5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
 6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และการบริหารกองทุน
 7. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
 8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ดังต่อไปนี้
1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการ
 2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
 3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ของคณะกรรมการและของกองทุน
 4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
 5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

6. จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวทางในการบริหารกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักการ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการร่วมสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติ

ที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่อยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกัน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ไม่คิดการพนัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน และยึดมั่นระบบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกเว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือไม่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกไล่ออก หรือให้ออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
9. ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติของสมาชิก

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

- 1.1 จำนวนประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.2 จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน
- 1.3 อาชีพของประชากรในหมู่บ้าน 1 ชุมชน
- 1.4 ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน 1 ชุมชน
 - 1.4.1 ผลผลิตด้านการเกษตรและอื่น ๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน
 - 1.4.2 ผลผลิตจากข้อ 1.4.1 ซึ่งเป็นผลผลิตด้านการเกษตร มีการ

แปรรูปก่อนส่งไปจำหน่ายที่อื่นหรือไม่

- 1.4.3 การแปรรูปผลผลิตตามข้อ 1.4.2 ใครเป็นผู้ดำเนินการ
- 1.4.4 นอกเหนือจากการใช้วัตถุดิบในหมู่บ้าน/ชุมชน มาใช้ในการ

ผลิตสินค้าบ้างหรือไม่

- 1.5 รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน/ชุมชนต่อครัวเรือน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

- 2.1 จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.2 วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.3 วันที่มีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกคนที่คุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือไม่

2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ร่วมกันประเมิน ประสิทธิภาพในการบริหารกองทุน

2.6 รายชื่อของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษาของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 ระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง

3.2 ระเบียบข้อบังคับ มีข้อกำหนดในเรื่องต่อไปนี้อยู่แล้วหรือไม่

3.3 วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ กำหนดขึ้นโดยใคร

ส่วนที่ 4 ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นผู้กำหนดขึ้นเอง

4.1 จำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชนภายในหมู่บ้าน ณ ปัจจุบันมีจำนวน

4.2 ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสมาชิกแล้วประกอบด้วย

4.3 จำนวนเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมือง ในรูปของการถือหุ้น การออม ค่าธรรมเนียม เงินบริจาคหรือให้เปล่าในปัจจุบัน

4.4 การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน

4.5 หมู่บ้านและชุมชนมีความร่วมมือหรือเชื่อมโยงในการพัฒนาหมู่บ้านและ ชุมชน หรือเครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้านและชุมชนหรือไม่

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการ สนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีการกระจาย ผลประโยชน์อย่างทั่วถึง

5.2 วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีการหมุนเวียน อย่างต่อเนื่อง

5.3 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรมอะไรบ้าง

5.4 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้

5.5 วิชาการในการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้

5.6 วิธีการป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ประกอบด้วย

5.7 วิธีการแก้ปัญหากรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้นและ ดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา

5.8 แนวทางในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

5.9 ข้อคิดเห็นอื่น ๆ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.10 การประเมินความพร้อมในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.10.1 จากปัญหาและความไม่มั่นใจข้างต้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถดำเนินการแก้ไขปรับปรุงได้เอง หรือใช้เครือข่ายร่วมกับแก้ไขปรับปรุงเรื่องใดบ้าง

5.10.2 รัฐบาลจะต้องให้การสนับสนุนด้านวิชาการในส่วนที่เกี่ยวข้องเรื่องใด

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง หมู่ 7 มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เลขที่ 243 หมู่ 7 ตำบลหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัด

นครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก จำนวน 114 หลังคาเรือน สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้และเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน

2.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของหมู่บ้าน

2.3 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน

2.4 ส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินตั้งจะ และเงินรับฝาก

2.5 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

2.6 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. ซื่อสัตย์

2. ไม่เห็นแก่ตัว

3. ไม่นัวเมาในสิ่งอบายมุข

4. รู้รักสามัคคี

2.7 เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ

2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา

3. เป็นคนเก่งงาน ขยันการทำงาน และมีความรับผิดชอบ

หน้าที่ การงาน

4. เป็นคนเก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุก ๆ คน

3. แหล่งที่มาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยเงินทรัพย์สิน

ดังนี้

3.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล

3.2 เงินกู้ยืม

3.3 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน

3.4 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

3.5 เงินฝากค้างจะและเงินรับฝาก

3.6 เงินค่าหุ้น

3.7 เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

3.8 เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน

หรือภาระติดพันอื่น ๆ

3.9 เงินหารายได้ หรือจากการระดมทุนของกลุ่มสมาชิกกองทุน

4. คุณสมบัติของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นผู้ที่มิอายุระหว่าง 25 – 60 ปี และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่

น้อยกว่า 2 ปี

2. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน และเป็นผู้ที่มีความตั้งใจจะประกอบอาชีพ เพื่อสร้างฐานะของตนเอง

3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5. อดทน เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

6. มีเงินฝากค้างจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ต้องไม่เกินหนึ่ง

ในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ให้ประชาชนยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ฯ ได้ปีละ 1 ครั้ง โดยจะสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่ม หรือองค์กรชุมชน ที่คณะกรรมการกองทุน ฯ หรือที่ทำการกองทุน ฯ

2. นำคำขอเป็นสมาชิมาพิจารณา ว่ามีคุณสมบัติถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามระเบียบข้อบังคับ ฯ หรือไม่

3. แจ้งให้ผู้ที่มิคุณสมบัติถูกต้อง ครบถ้วน เข้าเป็นสมาชิกกองทุน ฯ พร้อมกับชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากสัจจะภายใน 10 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

6. สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ตาย

2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน

3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิก มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของ

ผู้ร่วมประชุม

5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน

6. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายใดรายหนึ่งไม่เกินจำนวนเงินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนเงินห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

3. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

5. การกำหนดระยะเวลาในการชำระเงินกู้คืน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระเงินต้นคืนพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้ชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบ หรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอน สำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

7. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง หมู่ที่ 7 มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ มีดังนี้

1. ความจำเป็นของบุคคล
2. เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการ ได้จริง
3. พิจารณาโครงการของบุคคลที่ขอกู้
4. พิจารณาคุณสมบัติของผู้กู้

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

7.1 รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล ของจำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล” ในหนังสือรวมบทความการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2528 : 185 – 190) ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้าน

ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและการได้รับความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินต่อไปได้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ ผลการดำเนินการตามที่ขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน และเพื่อเป็นการสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็งไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้นแต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

7.2 รูปแบบการประเมินแบบซิฟท์โมเดล (เฮวตี รังชัยกุลวิบูลย์ศรี, 2542 : 46-60) มีดังนี้

1. Context Evaluation การประเมินเนื้อความ เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสาร อันจะนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ โดยนักประเมินผลจะจัดการรวบรวมข้อมูลให้กับหัวหน้าโครงการ เป็นต้นว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยวางแผนโครงการให้เดินไปตามต้องการ

2. Input Evaluation การประเมินตัวป้อน เป็นการประเมินผล เพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสม หรือ มีประสิทธิภาพที่จะอำนวยให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการ

3. Process Evaluation การประเมินผลกระบวนการ การประเมินผลประเภทนี้จะทำหน้าที่ต่อจาก Context และ Input Evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาข่าวสารที่จะเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติ สำหรับโครงการว่าจะดำเนินให้เดินไปตามแผนที่วางไว้ได้อย่างไร

4. Product Evaluation การประเมินผลผลิต วัตถุประสงค์ของการประเมินผลประเภทนี้ คือ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างไร การประเมินผลประเภทนี้อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐานที่เลือกไว้ นอกจากนั้นอาจอาศัยรายงานการประเมินผลจากข้อมูลที่ได้จาก Context Input และ Process evaluation

7.3 รูปแบบการประเมินแบบซิฟท์โมเดล (รัตนะ บัวสนธ์, 2540 : 110-111) มีดังนี้

1. Context Evaluation เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ ซึ่งหมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคม และการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. Input Evaluation การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึงการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือ และครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยให้พิจารณาตัดสินว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการ ได้อย่างเหมาะสม

3. Process Evaluation เป็นการประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงไรเป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. Product Evaluation การประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป และเพื่อล้มเลิกโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ ซิปป์โมเดล ดังกล่าวแล้ว หมู่บ้านชุมชน

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน

อย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและตรงตามวิจัย นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. เพื่อสร้างศักยภาพ และยกระดับการศึกษาของบัณฑิต ให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
2. ให้บัณฑิตได้ยกระดับฐานะการศึกษา และมีศักยภาพ ด้านการบริหาร โครงการ จำนวน 74,881 คน
3. มีรายงานผลความก้าวหน้า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและรายงานผลการวิจัยกองทุน รวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

การดำเนินงาน

1. ประชาสัมพันธ์โครงการ และรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ จำนวน 74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน
2. จัดทำหลักสูตร “การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ” โดยสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ร่วมกับบุคลากรจากกระทรวงการศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักสภาพสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน และทบวงมหาวิทยาลัย

9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของคน นอกจากนั้น หลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปได้โดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเมืองไปโดยตรง คือ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542 : 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มค้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้ง การรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิ และพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือพัฒนาจิตความสามารถของตนเองในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรของชุมชนอันก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมืองการบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้อาจกล่าวได้ว่า เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกค้อยอำนาจกว่า หรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่า

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็น ผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดอำนาจความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางแก้ปัญหาและความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

อลิน รพีพัฒน์ (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา และลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดหา และพิจารณาแนวทางการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมในการพัฒนา

บัณฑิต อ่อนคำ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือ ยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมการประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีการมีส่วนร่วม

นเรศ เสงเคราะห์สุข (2541 : 113-114) ได้สรุปยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประเภท คือ

1. การจัดกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1.1 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ

1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือ จัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

1.3 ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ

1.4 ลงมือปฏิบัติจริง

1.5 ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนนำไปสู่การปรับปรุง

กระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย

2.1 แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่าง ผู้นำทั้งภายใน และภายนอก ชุมชน

2.2 สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

2.3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายอย่าง ต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชน คือ ชุมชนที่มีศักยภาพมีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีชุมชน ทุกคนใฝ่เรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเองให้มีพลังความคิด พลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองทุกด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพมีสันติสุขและคุณธรรมนำชีวิต

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เลือ้อาทรักและห่วงใยซึ่งกันและกันอีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน

3. สมาชิกชุมชนเลือก กำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่ตกลงทลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใส และมีการแสดง ความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด

5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม ในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน

6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน หรือชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ สัตถุญา สัตถุญาวิวัฒน์ (2541 : 14-17) ได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนี้จะทันสมัยทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ

2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ(Spirituality)แสดงถึงความภักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแทน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คนมีคุณภาพ และคุณธรรม สงบสุขจิตใจ เยือกเย็น

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

1. การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ

2. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม
3. ทูน
4. มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
5. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง
6. เครือข่ายความร่วมมือ
7. การยอมรับจากสังคมภายนอก

9.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

องค์กรชุมชนเป็นองค์กรที่เกิดจากการร่วมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ ร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนรูปแบบการร่วมกลุ่มของชาวบ้านหลายรูปแบบ บางองค์กรเกิดจากการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ โดยรัฐ หรือ ไม่เป็นทางการ โดยองค์กรพัฒนาชุมชน ดังรูปแบบองค์กรชาวบ้านจึงมีหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

1. องค์กรชาวบ้านที่ทางราชการจัดตั้ง มีหลากหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล มูลนิธิและสมาคม เป็นต้น องค์กรเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่ กฎหมาย กฎระเบียบทางราชการ การกำกับดูแลและให้การสนับสนุนส่วนใหญ่ต้องทำการจดทะเบียนต่อทางราชการ

2. องค์กรชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการมักมีชื่อเรียกเป็นกลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวกันทำกิจกรรม พัฒนาต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มฝึกปลอดสารพิษ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มักมีกฎระเบียบไม่มากนัก และไม่ขึ้นต่อทางราชการ หรือเอกชนที่เข้าไปจัดตั้ง แต่จะขึ้นอยู่กับความสมัครใจ และการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเอง จึงค่อนข้างมีอิสระ และมักจะจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรตามเนื้อหาของงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินงาน

3. องค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกัน เป็นเครือข่ายอาจเป็นองค์กรที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นเองหรือมีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีหน่วยงานราชการเข้าไปสนับสนุนการรวมกิจกรรมที่คล้าย ๆ กันเป็นกลุ่มก้อน หรือรวมปัญหาหลาย ๆ ปัญหาเข้าด้วยกัน เช่น ปัญหาจากนโยบายรัฐ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

4. องค์กรชาวบ้านที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเอง โดยไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน แต่จะมีการยอมรับผู้นำคนใดคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหัวหน้า และยอมรับฟังคำสั่งต่าง ๆ เช่น การรวมตัวเพื่อดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร ศูนย์รองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สัมพันธ์ เตชะอรุณ, 2538 : 6)

การเรียนรู้ชุมชน

ประเวศ วะสี (2536 : 32) กล่าวว่า ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคม หรือชุมชนนั้น ไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายถึง การเรียนรู้จากการดำรง

ชีวิตและต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทั้งหมด (Education For All) กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง และทั้งหมดของสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ (All For Education) ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่มีใช้จำกัดอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่กิจกรรมและทรัพยากรทุกประเภทในสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ กล่าวคือ ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ธนาคาร โรงพยาบาล หรือหน่วยงานใด ๆ ของสังคมต้องเป็นสถาบันของการเรียนรู้และควรมีการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2536 : 15) ได้กล่าวถึง การเกิดการเรียนรู้ของชุมชนว่า ต้องการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกัน (Interactive Learning through action) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง (Learning by doing) ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาที่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการเอาชนะความยากในการพัฒนาสังคมได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่สามารถช่วยยกระดับสติปัญญาของประชาชน และชุมชนได้นั้นจะต้องมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเอง

สีลาภรณ์ นาครทรรพ (2539 : 255) โดยสรุปว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่

1. ศึกษาดูงาน เพื่อ ได้มาซึ่งข้อมูลใหม่อันนำมาซึ่งการสร้างภูมิปัญญา
2. เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ อันเป็นเครื่องมือในการ “ระดมสมอง” ของ

ชาวบ้านในการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ร่วมกัน และในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมจากกันและกัน ทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชนอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น เวทีเพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานเวทีเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และข้อมูลใหม่ เวทีเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น

9.4 ประชาคม

การประชาคมเป็นเทคนิค และวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งเทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การจัดเวทีประชาคม

เวทีประชาคม คือ พื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถพบปะรวมตัวกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถกเถียงข้อมูลความคิดเห็นคุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผน ทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ ชุมชนอาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ พูดคุยในเวทีประชาคม เป็นบรรยากาศของความร่วมมือ มิตรภาพ และสัมพันธ์ภาพ ที่เท่าเทียมกัน เกิดความกลมกลืนสมานฉันท์ (Harmony)

บทบาทเข้าร่วมเวทีประชาคม

1. ช่วยค้นหาข้อมูลให้ข้อมูลประสบการณ์ความคิดเห็น
2. ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลประมวลความคิดรวบยอดสรุป

กำหนด

3. ร่วมรับผิดชอบการจัดการแลกเปลี่ยนในเวทีให้เป็นไปตาม

4. ค้นหาความคิดร่วมกลุ่ม

5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นมอบหมายภารกิจ นำ

ไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนในการจัดเวทีประชาคม ประกอบด้วย

1. วิธีการ
2. ผู้เข้าร่วมเวที
3. แบบที่ต้องรายงาน
4. ประเด็นในการจัดเวที
5. เทคนิคในการจัดเวที
6. ข้อพึงคำนึงในการจัดเวทีประชาคม

2. เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C. (Future search conference)

ปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่มหลายประเภทหลายระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันกับเรื่องนั้นมาทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ อดีต-ปัจจุบัน ที่เชื่อมโยง และมีผลกระทบถึงอนาคต

2. เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน

3. เพื่อลงมติ และสร้างพันธกรณี ในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคต

ร่วมกัน

4. เพื่อรวบรวมแนวคิดความเข้าใจ และสร้างแผนปฏิบัติการใน

อนาคตร่วมกัน

ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน

1. เส้นแบ่งเวลา (Time line)
2. เข้าใจอดีต (Understanding the Past)
3. การหยั่งเห็น (Insight)
4. การสร้างแผนที่ความคิด (Mind Map)
5. มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holder Derspectives)
6. ความภาคภูมิใจ-ความเสียใจ (Pounds and Sorries)

7. การสังเคราะห์ (Synthesis)
8. การทำเป็นละคร (Dramatization)
9. การนำเสนอละคร (Presentation of Dramatizations)
10. ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ (Common and Promising Ideas)
11. แผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (Action Plans-Individuals)
12. แผนปฏิบัติการกลุ่มสนใจ (Action Plans Self-Selected Group)
13. แผนปฏิบัติการกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง (Action Plans Stakeholder

Group)

3. แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

แผนที่ความคิด เป็นเครื่องมือสำคัญในการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะในการดำเนินการประชุมให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น ประโยชน์ของแผนที่ความคิด ในการประชุมอย่างสร้างสรรค์ คือ

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ครบถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการบันทึกข้อมูล หรือเรื่องราวที่ตนนำเสนอผู้ที่ประชุมลงบนเอกสารอย่างชัดเจน
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้นตลอดจนสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของบุคคลที่ชอบสัณต่าง ๆ
4. ช่วยให้ผู้ฟังการนำเสนอ สามารถเห็นภาพร่วมปะติดปะต่อรายละเอียดต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ง่ายขึ้น

4. A-I-C (Appreciation-Influence-Control)

A-I-C เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา จิตความสามารถ ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ งานที่ได้จากการประชุมจากความคิดของคนทุกคน โครงการกระบวนการ F.S.C จะคล้ายคลึงกับ A-I-C ถ้าดับขั้นตอนไม่ซับซ้อนเท่า F.S.C กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อสะท้อนประสบการณ์ในอดีต สภาพปัจจุบันกับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของตนก่อนนำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว

ความหมายของ A-I-C

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชมความคิดเห็นความรู้สึกร่วมของสมาชิกด้วยความเข้าใจในประสบการณ์สภาพและขีดจำกัดของสมาชิก

I-Influence คือ การใช้ประสบการณ์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วม หรือ อุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มสมาชิก

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์วิธีสำคัญมากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียดเพื่อให้ปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมายรวมของกลุ่ม

ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เข้าใจคิด ทบทวนงาน
2. เข้าใจสภาพ สถานการณ์ปัจจุบัน
3. นำเข้าเสนอให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน
4. เป้าหมายอนาคตที่ปรารถนา
5. วิสัยทัศน์ร่วม
6. แนวทางสู่วิสัยทัศน์ร่วม
7. วิเคราะห์จำแนกจัดลำดับแนวทางสู่วิสัยทัศน์
8. เลือกแนวทางที่สมัครใจจะทำ
9. ทำแผนปฏิบัติการ
10. เสนอแผนการปฏิบัติการ

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการ ตามความจำเป็นในปัจจุบันและสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นในอนาคตได้ด้วย นอกจากนี้จะต้องครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น การพัฒนาที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริงภายในระบบนิเวศน์วิทยาที่สามารถรองรับการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งนี้ต้องควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติด้วยการปรับตัว ยกกระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กร ปรับประสิทธิภาพทางเทคนิคและเชาว์ปัญญา

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สรุปย่อและคัดตอนบางส่วนมาจากหนังสือเขียนโดย สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์ ชื่อทฤษฎีและกลยุทธ์พัฒนาสังคม (สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์, 2543 : 80-87)

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดสามารถจะสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักต่อไปนี้

1. ประเด็นที่ว่าเป็นที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคน และของท้องถิ่น ถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นไม่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน

2. หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

2.1 หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้นคนที่ช่วยตนเองและพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.2 หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงไปปัจจัยนำเข้าไป เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้จนเกิดการพัฒนาดน และท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.3 การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ใกล้ ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไป การอาศัยทรัพยากรที่ไกลตัว เป็นการใช้จ่ายเงินมากและอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

2.4 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จนเกิดปัญญาที่สามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

2.5 วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของไทยที่ดีงาม และผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไป เป็นการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นล่มสลาย ทำให้ทั้งเข้มแข็งและยั่งยืน

2.6 ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำรูปของหนึ่งโครงการ มีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบมีผลผลิตที่คาดหวัง มีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบ เมื่อโครงการดำเนินไปแล้วสามารถประเมินผลและประสิทธิภาพได้

2.7 การประสานงานเป็นหน่วยงานของราชการและเอกชนจะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา ถ้า

ทุกหน่วยงานของราชการและเอกชนสามารถประสานงานให้ความร่วมมือกันได้อย่างดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.8 การทำงานเชิงรุกเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น ในการทำงานเชิงรุกนั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นจะร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.9 ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว จะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือคุณธรรมและศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องทำควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ

2.10 การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นไทย เทคโนโลยีที่ดีนั้น จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคอน แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.6 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, อ้างแล้ว, หน้า 96-98)

ธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้เกิดการจ้างงาน การลงทุน การหมุนเวียนเงินทุนภายในประเทศ ธุรกิจชุมชนมีการบริหารงานอิสระใช้เงินลงทุนไม่มากนัก ในตอนต้นเน้นการสร้างงานในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก และสามารถบริหารงานได้คล่องตัวจึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระ สนใจศึกษาแนวทางการประกอบอาชีพธุรกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น รัฐบาลให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผ่านกองทุนหมู่บ้าน เป็นที่สังเกตเห็นกันทั่วไปทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเขตอำเภอเมือง อำเภอเล็ก อำเภอใหญ่ ตำบล หมู่บ้าน หรือแม้แต่เมืองหลวง จะพบว่ามีธุรกิจชุมชนอยู่หลายแบบ เช่น ธุรกิจแปรรูป ร้านขายของท้องถิ่น หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน

การจัดการธุรกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงานอาสาสมัครของเอกชน
3. โครงการหลวง
4. บ-ว-ร (บ้าน-วัด-โรงเรียน)

ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งในระยะยาว ก็ต่อเมื่อธุรกิจ มีผลผลิตและมีรายได้เข้ามาสม่ำเสมอ เนื่องจากสามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดเวลา คนในชุมชนไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานต่างถิ่น การวางแผนจัดการธุรกิจชุมชนควรเริ่มจากการจัดการตลาดสมัยใหม่ ด้วยการแบ่งตลาดผู้บริโภคออกเป็น ส่วน ทำการตลาดเป้าหมายการวางแผนตำแหน่งสินค้า ในท้องตลาด นำแผนการตลาดสมัยใหม่มาใช้ เป็นต้นว่า การจัดการส่วนผสมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และการนำเสนอคุณค่าสินค้าของแต่ละชุมชนให้เป็นที่ประทับใจของลูกค้าตลอดไป โดยไม่มุ่งที่กำไรเพียงด้านเดียว แต่ควรมุ่งให้ชุมชนเข้มแข็งและพัฒนายั่งยืน อันเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญที่สุดของการจัดการธุรกิจชุมชน

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การทำบัญชีและรายงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ได้จัดทำขึ้นเป็นแนวทางในการควบคุมการทำบัญชีกองทุนของคณะกรรมการกองทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำบัญชีกองทุน สามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และให้คณะกรรมการกองทุนใช้เป็นแนวทางในการตรวจ

การทำบัญชีและรายงาน

ให้จัดทำบัญชีและรายงานแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของ กองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ด้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มี การรับจ่ายเงินให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รับผิดชอบบริหารจัดการเงินกองทุนใช้ควบคุมการรับ-จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินประจำเดือน และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกและสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน

3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปี แสดงผลการดำเนินงาน และฐานะการเงินของกองทุนให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบ และรายงานผลให้คณะกรรมการทราบพร้อมกับประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท การรับเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับ เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน 1 ล้านบาท การจ่ายเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุมและจ่ายเงินสด และการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ

วิธีการทำบัญชีกองทุนสำหรับกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน การจัดทำบัญชีอย่างน้อยต้องมีสมุดบัญชี ทะเบียนและรายงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึก รายละเอียดการรับ และการจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย

1.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม) การรับเงินกองทุนทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับเพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม) การจ่ายเงินทุกกรณีที่จ่ายจากกองทุนเงินออม จะต้องนำมาลงบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสด และจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับ หรือผู้มีสิทธิ

2. ทะเบียนประกอบด้วย

2.1 ทะเบียนคุมค่าของกู้ใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนผู้ยื่นคำขอกู้ (ตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด) เพื่อสรุปวงเงินที่ขอกู้และวงเงินที่คณะกรรมการกองทุนอนุมัติให้กู้ในแต่ละเดือนแต่ละปี

2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ใช้บันทึกควบคุมลูกหนี้เงินกู้รายตัว เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและติดตามหนี้โดยแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ของลูกหนี้ เช่น วงเงินให้การรับชำระหนี้ และยอดเงินคงเหลือ

2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากตั้งจะ ค่าหุ้น เงินรับฝากรายตัว ใช้บันทึกควบคุมเงินที่สมาชิกรับฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นเงินออมตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกับยอดเงินฝากธนาคารและจ่ายคืนให้สมาชิก

2.4. ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้นบริจาคมใช้บันทึก

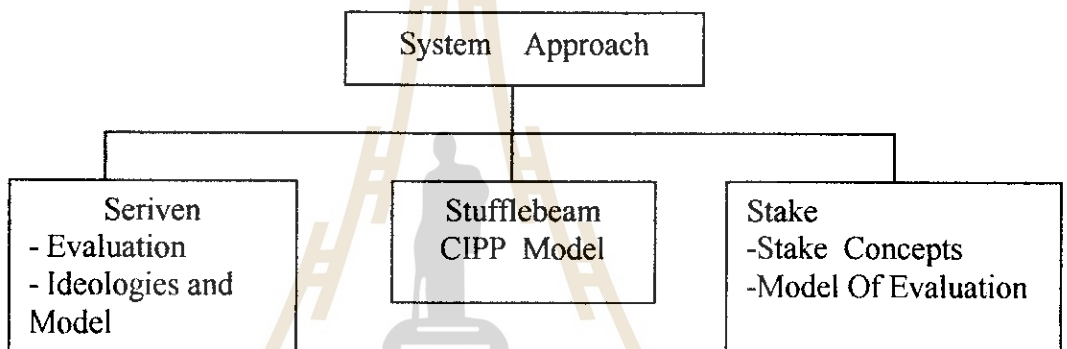
รายละเอียดทรัพย์สินที่สมาชิกขอชำระเป็นค่าหุ้นแทนเงินสด แต่จะ ไม่มีการบันทึกรับในสมุดบัญชีรายรับ จนกว่าจะมีการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นจริงๆ หรือ ทรัพย์สินที่ได้จากการรับบริจาค โดยปราศจากภาระผูกพัน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) เพื่อใช้ในการประเมินเพื่อการพัฒนา ซึ่งการประเมินเชิงระบบนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้สร้างแบบจำลอง (Model) เพื่อใช้ในการประเมิน เช่น

แผนภูมิที่ 3 แสดงแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน

ที่มา : เอกสารประกอบการเรียนการสอนชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา

System Approach ประกอบด้วยองค์ประกอบของโครงการ 4 ระบบ คือ Context System, Input System, Process System, และ Product System

ซึ่งแต่ละระบบจะต้องประเมิน Context Evaluation, Input Evaluation, Process Evaluation และ Product

1.1 การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของรายหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้านทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร หมายถึง คนในชุมชนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 114 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 584 คน เพศชาย 285 คน เพศหญิง 299 คน ประชากรที่ใช้ในการประเมินได้แก่

- 2.1.1 ผู้นำชุมชน, ผู้นำกลุ่มอาชีพ
- 2.1.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
- 2.1.3 ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- 2.1.4 ชาวบ้านที่เป็นสมาชิก และไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

(ประชาชนทั่วไป)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่าง หรือตัวแทนที่นำมาใช้ในการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง จำนวน 57 ครัวเรือน จากการสุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50 จากประชากร 114 หลังคาเรือน ซึ่งเป็นประชากรขนาดเล็ก เช่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน, แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยการเดินตามบ้านสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงหลังคาเรือน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองในครั้งนี้ ได้ใช้ตัวแบบความคิดเชิงระบบ ซึ่งเป็นกรอบในการระบุตัวบ่งชี้และตัวแปรสำหรับการเก็บข้อมูล ที่เรียกว่า “ชีพชีโมเดล” แผนภูมิข้างล่างนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของชีพชีโมเดล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 ที่มา : หนังสือชุดวิชาสารนิพนธ์ หน้า 10 ปี 2545

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และผู้กู้ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

1. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- 1.1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 1.1.2 เงิน 1 ล้านบาท
- 1.1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 1.1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 1.1.5 ผู้สมัครขอกู้
- 1.1.6 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน

1.2 กระบวนการ ได้แก่

- 1.2.1 การคัดเลือกผู้กู้
- 1.2.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจใหม่
- 1.2.3 การรับชำระหนี้
- 1.2.4 การทำบัญชี
- 1.2.5 การช่วยเหลือตลาด
- 1.2.6 บทบาทของนักศึกษา

1.3 ผลผลิต ได้แก่

- 1.3.1 จำนวนผู้ได้กู้
- 1.3.2 ยอดเงินให้กู้
- 1.3.3 กองทุนสะสม
- 1.3.4 ชื่อเสียงของชุมชน
- 1.3.5 นักศึกษามุ่งงาน

2. หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่

- 2.1.1 เงินที่กู้มาได้
- 2.1.2 เงินอื่นๆ
- 2.1.3 สถานที่และวัตถุดิบ
- 2.1.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 2.1.5 กำลังทำงาน

2.2 กระบวนการ ได้แก่

- 2.2.1 การทำกิจการถูกวิธี
- 2.2.2 การหาตลาดที่ดี
- 2.2.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
- 2.2.4 การทำบัญชี
- 2.2.5 การวิเคราะห์ประเมิน

2.3 ผลผลิต ได้แก่

- 2.3.1 รายได้เป็นเงิน
- 2.3.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- 2.3.3 ผู้ที่ขยายกิจการ
- 2.3.4 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- 2.3.5 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการเป็นเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ ได้แก่

4.1 แบบสังเกต ได้แก่ แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน , แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน , แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน และการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

4.2 แบบสอบถาม ได้แก่ แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน , แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน , โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ , แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน , แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี และการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

4.3 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง , แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง , แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง , แบบรายงานการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชน , โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ , แบบบันทึกการสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 ทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เช่น การมีส่วนร่วมในการประชุมประจำเดือน การประชุม และจากการสังเกตสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

5.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน , สำนักงานเกษตรอำเภอขามทะเลสอ , องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสรวง , สาธารณสุขตำบลหนองสรวง , โรงเรียนหนองสรวง และวัดหนองสรวง

5.3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน , ประธานกองทุน ฯ , คณะกรรมการและประชากรภายในหมู่บ้าน

5.4 สรุปการวิเคราะห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการวิเคราะห์ 2 วิธี ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าสถิติ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย เช่น การสำรวจแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน 12 ตัวชี้วัด โดยการนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ และคิดเป็นร้อยละของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลจากการสังเกต การสอบถาม และการสัมภาษณ์ นำมาสรุป เช่น แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และแบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ฯ ของรัฐบาลดังกล่าวต้องเผชิญกับปัญหาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กระบวนการแปลงยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติของภาครัฐ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับผู้คนต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและกลไกการปฏิบัติที่มีความซับซ้อน ตลอดจนต้องมีการปรับความคิดและทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ใหม่ ซึ่งจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐภายใต้ นโยบายของรัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาฐานรากของสังคมไทยให้มีศักยภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมั่นคง ยั่งยืนต่อไป

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

อุตสาหกรรมสาร ประจำปีเดือน มีนาคม-เมษายน 2543 ปีที่ 43 หน้า 45-52 : เมื่อปี 2530 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ริเริ่มเสนอแนะการออกกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Industries, SMIs) เพื่อเป็นกฎหมายพื้นฐานในการจัดกระบวนการส่งเสริมพัฒนา SMEs ให้มีความเข้มแข็งเป็นระบบ และเกิดความต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามแนวความคิดนี้ยังมีได้มีการตอบรับและสานต่อให้เป็นรูปธรรมจากฝ่ายบริหาร และขาดกระแสสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากในยุคดังกล่าวภาวะเศรษฐกิจ และการประกอบธุรกิจของประเทศกำลังเฟื่องฟู ธุรกิจต่าง ๆ ทั้งรายเล็กและรายใหญ่ล้วนได้รับประโยชน์จากผลพวงของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต่างจึงมุ่งแสวงหาและเก็บเกี่ยวดอกผลในระยะสั้นไม่ค่อยสนใจมากนักกับอนาคตในระยะยาว

จนกระทั่งเกิดวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงกับประเทศไทย เมื่อกลางปี 2540 ซึ่งส่งผลให้กระทบอย่างใหญ่หลวงต่อธุรกิจอุตสาหกรรมน้อยใหญ่ จึงได้เกิดความตระหนักและเกิดกระแสยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises, SMEs) เพื่อเป็นกลไกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการผลักดันการพัฒนาประเทศที่มุ่งไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

หลักการและเหตุผล

SMEs ซึ่งประกอบด้วยกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งภาคการผลิต การค้า และการบริการนั้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่ของประเทศ มีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังคงขาดความสามารถในการประกอบการ ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การผลิต การจัดการ และการเงิน ทำให้ไม่อาจแข่งขันกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ได้ การบริการและการค้า จึงทำให้ SMEs ประสบภาวะที่ต้องแข่งขันกับกิจการทำนองเดียวกันมากยิ่งขึ้น ทั้งระดับภายในประเทศและระดับนานาชาติ ดังนั้นเพื่อ SMEs สามารถพัฒนากิจการให้เกิดความเข้มแข็งมี ประสิทธิภาพและเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้สมควรจัดตั้ง

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สำนักงานส่งเสริม SMEs) เป็นศูนย์กลางประสานระบบการทำงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชนที่มีหน้าที่ส่งเสริม SMEs เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม SMEs ก็เพื่อสร้างกฎหมายพื้นฐานที่วางระบบและกลไกในการปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุน SMEs ใน 4 เรื่องหลัก ๆ คือ

1. เป็นกลไกในการกำหนดนโยบายและแผนส่งเสริมพัฒนา SMEs (โดยคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม) ให้เป็นเอกภาพ และเกิดความต่อเนื่อง
2. เป็นกลไกการนำนโยบายและแผนส่งเสริมพัฒนา SMEs ไปจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง (กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชน) นำไปปฏิบัติให้เกิดการประสานและเกื้อกูลกัน
3. เป็นกลไกให้อำนาจคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (คณะกรรมการส่งเสริม SMEs) เสนอแนะให้มีการจัดสิทธิ และประโยชน์จูงใจที่เป็นธรรมและเหมาะสมสำหรับ SMEs
4. เป็นกลไกจัดตั้ง และการบริหารกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (กองทุนส่งเสริม SMEs) อันเป็นกองทุนเสริมนโยบายที่จะผลักดันงานในการส่งเสริมสนับสนุน SMEs ตามแผนปฏิบัติการให้เกิดผลโดยเฉพาะในเรื่องที่จำเป็นเร่งด่วน และเรื่องที่เกี่ยวข้องให้ความเป็นธรรมมากขึ้นกับ SMEs

แผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

1. สำนักงานส่งเสริม SMEs จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs โดยร่วมมือกับส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชน แผนปฏิบัติการดังกล่าวต้องสอดคล้องกับนโยบายและ แผนทีคณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนดแผนปฏิบัติการนี้ต้องนำเสนอคณะกรรมการบริหารสำนักงานส่งเสริม SMEs เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริม SMEs พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษา
2. แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs อาจทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว แต่ทั้งนี้ควรจะต้องครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้
 - การพัฒนา SMEs ในภูมิภาคในชุมชนและท้องถิ่นชนบท
 - การสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงิน

- การพัฒนาจัดตั้งตลาดทุนสำหรับ SMEs
- การพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากร
- การพัฒนากิจการ SMEs ด้านการจัดการสาขาต่าง ๆ
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์รวมทั้งการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า
- การส่งเสริมด้านการตลาด
- การส่งเสริมด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีรวมทั้งการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร
- การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างวิสาหกิจขนาดต่าง ๆ
- การส่งเสริมการรวมกลุ่มของ SMEs
- การพัฒนาส่งเสริมองค์กรเอกชนที่มีบทบาทสนับสนุน SMEs
- การจัดตั้งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน
- การให้สิทธิประโยชน์แก่ SMEs เพื่อขจัดความเสียเปรียบ
- การส่งเสริมอนุรักษ์พลังงานสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย
- การปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรค
- การส่งเสริมด้านลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและทรัพย์สินทางปัญญาอื่น
- เรื่องอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการก่อตั้งการขยายกิจการ SMEs ให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้

3. หน่วยงานปฏิบัติการต้องดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ในส่วนที่เกี่ยวข้องและต้องรายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการส่งเสริม SMEs อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

4. หน่วยงานปฏิบัติการต้องจัดทำข้อมูล SMEs ที่เกี่ยวข้อง (ตามที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนด) เพื่อเผยแพร่และส่งให้สำนักงานส่งเสริม SMEs ประอบการจัดทำนโยบายและแผน

5. SMEs และองค์กรเอกชน มีหน้าที่ต้องรายงานข้อมูลตามที่คณะกรรมการส่งเสริม SMEs กำหนด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการจัดทำนโยบายและแผน (ถ้าไม่รายงานข้อมูลอาจจะถูกตัดสิทธิการได้รับสิทธิและประโยชน์จากการส่งเสริมของรัฐ)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

สยามจดหมายเหตุ ประจำเดือน กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 27 หน้า 146 : 147 การไหลออกของเงินทุนและดุลการชำระเงินที่ขาดดุล ทั้งนี้การไหลออกของเงินทุนน่าที่จะยังคงมีอย่างต่อเนื่องในช่วงที่เหลือของปี 2543 และในปี 2544 อันเป็นผลจาก

1. การที่ผลต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยในแต่ละประเทศที่น่าจะยังคงอยู่ในระดับที่สูงเนื่องจากการดำเนินนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำในประเทศเพื่อช่วยปรับระดับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ

2. การชำระคืนหนี้ต่างประเทศ โดยยอดหนี้คงค้างของภาคเอกชนยังคงสูงถึงกว่า 4.8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่การชำระหนี้คืน IMF โดยธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2544 ก็คาดว่าจะเท่ากับราว 3.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ขณะเดียวกันฐานะการเงินดุลบัญชีเดินสะพัดที่ลดลงน่าจะส่งผลกระทบต่อตัวแปรต่อไปนี้ คือ

1) ดุลการชำระเงิน ซึ่งคาดว่าจะขาดดุลในปี 2543 ประมาณ 2.2-2.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่อาจจะขาดดุลในปี 2544 อีกประมาณ 1-3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

2) ฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศ ที่คาดว่าจะลดลง ตามการขาดดุลการชำระเงินดังกล่าว

3) ปริมาณสภาพคล่องส่วนเกินในระบบสถาบันการเงิน ที่คงจะลดลงตามฐานะการขาดดุลการชำระเงินเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพคล่องส่วนเกินดังกล่าวยังคงมีอยู่มากถึงราว 5 แสนล้านบาท ก็น่าที่จะสามารถรองรับการขาดดุลการชำระเงินทั้งในปี 2543 และ 2544 ได้ โดยไม่น่าจะส่งผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินภายในประเทศ

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศดังกล่าวจะทำให้ค่าเงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน รวมทั้งมีความผันผวนได้ ทั้งนี้สถานการณ์ของค่าเงินบาทโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทอาจจะมีค่าเฉลี่ยที่ 43.50 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ในขณะที่อาจมีความผันผวนหากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่มากกระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ และการเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงการผันผวนดังกล่าวค่าเงินบาทก็อาจจะหลุดออกจากรอบ 44-45 บาทก็ได้ อย่างไรก็ตาม คาดว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยคงจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อมิให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมากจนอาจเป็นผลลบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศได้

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57-66 : การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้พอเพียงกับการดำรงชีพแล้วยังต้องมีคุณภาพชีวิต

ที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย มีสาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง “คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้” เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างระบบทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคน ได้แก่ “ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค” ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติ กับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์หากระบบนิเวศน์ถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย สัตว์น้ำสูญเสียพันธุ์ ดินไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลายไม่มีต้นไม้ออกอากาศบริสุทธิ์ไม่มีป่าดูดซับน้ำลดความชื้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่า ไม้ป่าสูญเสียพันธุ์ น้ำป่าไหลหลากท่วมที่ทำกินผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึก ให้ทุกภาคส่วนในสังคม มีการประสานร่วมมือและร่วมทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคน ให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ขณะเดียวกันควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สารสถิติ ประจำเดือน พฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5 : สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศ ในปี 2544 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2543 เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.3) โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำนาการเกษตรและเงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่ เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้การเกษตรและรายได้จากค่าแรงและเงินเดือนขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้รวมทั้งกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้าน

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น ยกเว้นครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ ที่มีการใช้จ่ายลดลง ในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการสื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่น ๆ

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40-41 : ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจคนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองกลับมีส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังเกิดวิกฤตนั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับไปสู่ภูมิถิ่นเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้นประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่เพียงพอ และภาวะการผลิตการเกษตรซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มมากขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่ายควรต้องตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างยิ่งของเป้าหมาย “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติด้านศักยภาพ การริเริ่ม และขยายผลิตภาพภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริการจัดการด้วยตนเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ที่พึ่งพาตนเองได้ ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอกหรือประชาคมโลก

การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเองให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อนอาจกลายเป็นการหักมุมหมุนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ ในทางปฏิบัติ

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ “เจนเนอเรชั่นเอ็กซ์” มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต (มติชน, 5 สิงหาคม 2545 : 10) คือ การได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียสละ การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตข้างหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้ความสำคัญกับครอบครัวเป็น “สิ่งสำคัญในชีวิต” ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้

สังคมประเพณี	สังคมสมัยใหม่/ยุคโลกาภิวัตน์
1. สังคมเกษตรกรรม	สังคมที่มุ่งพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม
2. วัฒนธรรมพุทธ (ไม่โลภ ไม่สะสม)	ทุนนิยม (ใช้เงินและสะสม)
3. วัฒนธรรมชุมชน	ก้าวสู่ชีวิตแบบเมือง
4. ฮีตสิบสอง คองสิบสี่	กฎหมาย
5. ครอบครัวเครือญาติ	ปัจเจกนิยม
6. โกลัทธิธรรมชาตินิยม	มุ่งมั่นเอาชนะธรรมชาติ
7. ระบบอุปถัมภ์	การพยายามพัฒนาเข้าสู่ประชาธิปไตย

ตารางที่ 1 ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

ที่มา : มติชน ประจำวันที่ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10

ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ หรือ โลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรมจากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้นเป็นไปรวดเร็ว ยิ่งผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจน การสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทย ที่เปิดกว้างยอมรับการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ ก่อให้เกิดความหวงใยการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ห้าทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปีนี้เอง (พ.ศ.2537) ก็มีโครงการ

ส่งเสริมมรดกมรดกวัฒนธรรมไทย มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ช่วยกันรักษาวัฒนธรรมที่
 คิงามของชาติ เช่น ความมีน้ำใจ (ไม่พูดถึงการขบถเล่นการพนัน คี๋มสุรา และดำนน้ำพริกละลาย
 แม่น้ำในการจัดงานบวช งานแต่งงาน ซึ่งดูเหมือนเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยเช่นกัน)

สภาพปัญหาของโลกในทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพมลภาวะต่าง ๆ ปัญหาเนิเวศ
 วิทยา ปัญหาการกระจุกตัวของความมั่งคั่ง และปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่ว
 ความอดอยาก การแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมืองสงคราม
 ระหว่างเชื้อชาติ และชุมชนต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายด้านหลายประการของ
 อารยธรรมโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม
 และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือ
 เกื้อกูล และสามารถพึ่งตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนา แทนการล่องลอยไหลไปตามกระแส
 วัฒนธรรมโลกโดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่น ๆ ได้

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง

ประวัติศาสตร์ เมื่อสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 หรือประมาณสองร้อยปีมา
 แล้วจากประวัติศาสตร์ของหนองใหญ่ (หนองสรวง) พิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เช่น
 หนองใหญ่ , เพนียด (ยังคงอยู่ในที่ไร่ของชาวบ้านหนองสรวงพัฒนา) , ด่านใน , ด่านนอก (อยู่ใน
 อ.ด่านขุนทด) , และบ้านวัง (อยู่ใน อ.โนนไทย) เป็นส่วนประกอบในการพิจารณา

สมัยโบราณ มนุษย์ใช้ประโยชน์จากข้างมาก เช่น ทำศึก , พาหนะ
 การปกครองสมัยโบราณ อาศัยถ้วยต่าง ๆ เป็นค่าใช้จ่าย เช่น ช้าง , ม้า , วัว , ควาย ฯลฯ สาเหตุที่ทำให้
 เพนียดคักข้าง ด้วยเหตุที่ว่า มีป่าไม้และป่าไผ่ที่เป็นอาหารของช้างหนาแน่น มีทางเข้าทางเดียว
 เริ่มจากทะเลเหียง เหมาะสำหรับทำเพนียดและเสาเพนียดยังปรากฏอยู่ หลังจากทำไร่มันสำปะหลัง
 ไม่นานมานี้ ชาววังจะมาค้างคืนที่บ้านวัง และให้หมอจับช้างทำพิธีบวงสรวง ก่อนออกจับที่
 หนองใหญ่ ซึ่งเป็นทำเลที่ดีเหมาะแก่การบวงสรวงใหญ่ มีน้ำอุดมสมบูรณ์

เนื่องจากสภาพโดยรวมของหนองน้ำใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ มี
 ป่าไม้ สัตว์ป่า อาหาร และมีทุ่งหญ้าต่าง ๆ เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ คือ วัว จะมีชาวบ้านวัง
 (ค.บ้านวัง อ.โนนไทย) พอหมดฤดูทำนา ก็จะไล่วัวฝูงมาเลี้ยงที่บริเวณหนองใหญ่แห่งนี้ การเลี้ยง
 วัวสมัยก่อนจะเลี้ยงเป็นฝูงหลายร้อยตัวปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติ ไม่มีคอก ต้องระมัดระวังเสีย ที่จะ
 มากัดวัวของชาวบ้านไปกินเป็นอาหาร พอถึงฤดูทำนา ก็จะดอนวัวกลับบ้าน ไม่ได้ก่อสร้างบ้านเป็น
 หลักแหล่งแน่นอน ต่อมา ขุนชำนาญ ที่มีพื้นเพเดิมบริเวณ หัวรถไฟ ได้ให้ลูกสาวชื่อ มอญ นำวัว
 มาเลี้ยงบริเวณหนองใหญ่ แต่ ลูกสาวร้องให้คิดถึงบ้านไม่ยอมมาอยู่ที่นี่ และอดอยากมากและ
 เสียดเทศ (คนโบราณใช้รับประทานร่วมกับหมาก) ขุนชำนาญ จึงสั่งให้เอาวัวแลกหมากกับ

สีเขียวเทศที่ชาวบ้านอื่นเห็นใส่เกวียนมา ต่อมา นางมอญได้แต่งงานกับนายเกิด (ไม่ทราบพื้นเพเดิม) จึงตั้งรกรากบริเวณด้านข้างของหนองใหญ่ (ห่อมบ้านใหญ่ในปัจจุบัน) เณมีบุตรด้วยกัน 6 คน คือ นางจิด, นายไม้, นายทอง, นายนุ่น, นายรอด และไม่ทราบชื่ออีก 1 คน

ต่อมา บุตรสาวนางมอญ คือ นางจิดได้แต่งงานกับนายต่าย จากนั้น นายต่าย ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ใหญ่บ้าน เปลี่ยนชื่อเป็น ขุนธานี ปกครองดูแลชุมชนหนองใหญ่ หรือหนองสรวงในปัจจุบัน ได้มีการจัดสรรที่ดินบริเวณรอบ ๆ หนองใหญ่เพื่อทำนา ให้กับญาติพี่น้องและลูกหลาน ได้ทำกินถึงปัจจุบัน

สำหรับนายรอด ได้บวช เป็นพระและเข้าไปอยู่ในเมือง (วัดสมอราย) และเป็นพี่น้องของคนรุ่นปู่ย่าของชาวหนองสรวง แต่คนยุคหลานปัจจุบันจะไม่รู้จัก ส่วนบุตรคนอื่น ๆ ได้แต่งงานมีครอบครัวสืบเชื้อสายจนถึงปัจจุบัน

หนองสรวงในอดีต บริเวณพื้นที่อ่างเก็บน้ำบ้านหนองสรวงพัฒนา หมู่ 7 เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีต้นสรวงเป็นพืชที่อยู่ในน้ำ มีลักษณะคล้ายผักนึ่งเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกชื่อว่า “หนองสรวง”

เดิมตำบลหนองสรวง เป็นตำบลเล็ก ๆ อยู่ภายใต้การปกครองของตำบลคำโน อําเภอคำชะอี ต่อมาในปี พ.ศ. 2500 จังหวัดนครราชสีมา ได้ตั้งกิ่งอำเภอขามทะเลสอขึ้น บ้านหนองสรวงจึงมาขอขึ้นกับอำเภอขามทะเลสอ จึงสะดวกในการไปติดต่อราชการที่อำเภอคำชะอี โดยจัดตั้งเป็นตำบลขามทะเลสอ ซึ่งมีหมู่บ้านในความปกครอง 6 หมู่บ้าน คือ บ.หนองสรวง, บ้านบึงอ้อ, บ้านกุ่มพะยา, บ้านโนนตาล, บ้านนุระโหว และบ้านคอนตานาด ต่อมากิ่งอำเภอขามทะเลสอได้เลื่อนฐานะเป็นอำเภอขามทะเลสอ ได้มีหมู่บ้านซึ่งขึ้นกับอำเภอโนนไทย จำนวน 2 หมู่บ้าน มาขอขึ้นกับ ตำบลหนองสรวง คือ บ้านหนองตะคลอง, บ้านหนองกก รวม เป็น 8 หมู่บ้าน ต่อมาปี 2525 ตำบลหนองสรวงได้แยกออกเป็นตำบลอีก 1 ตำบล คือ ตำบลบึงอ้อ เนื่องจากมีอาณาเขตกว้างขวางมาก จึงทำให้หนองสรวงเหลือเพียง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองสรวง, บ้านคอนตานาด, บ้านหนองตะคลอง, บ้านหนองกก ต่อมาปี 2530 ได้แยกหมู่บ้านหนองสรวงเพิ่มอีก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองสรวงพัฒนา, บ้านหนองสรวงสามัคคี รวมหมู่บ้านเป็น 6 หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อปี 2535 ได้แบ่งเพิ่มขึ้นอีก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง บ้านโคกพัฒนา รวมเป็น 8 หมู่บ้าน

บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ได้แบ่งแยกพื้นที่มาจากบ้านหนองสรวง หมู่ 1 เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2535 โดยนำชื่อ หนองสรวง มารวมกับคำว่ารุ่งเรือง เพื่อความเป็นสิริมงคล ในนาม “หนองสรวงรุ่งเรือง” ในปัจจุบัน

สำหรับประชากรในอดีต ได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่หนองสรวง 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1. อพยพมาจากอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มนี้
สังเกตที่นามสกุลจะมีคำว่า “ สันเทียะ ” เช่น ดิสันเทียะ โคกสันเทียะ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2. อพยพมาจากอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มนี้
สังเกตที่นามสกุลจะมีคำว่า “ ขุนทด ” เช่น โนมขุนทด เติมขุนทด บินขุนทด เป็นต้น

กลุ่มที่ 3. อพยพมาจากตำบลพลกรัง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
เหตุที่กลุ่มทั้ง 3 นี้ ได้อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะว่า บริเวณพื้นที่ของ
บ้านหนองสรวงมีหนองบึงใหญ่ พื้นที่ 130 ไร่ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ และเหมาะกับการทำ
เกษตรกรรม

การตั้งถิ่นฐาน มักจะตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมถนนภายในหมู่บ้าน
เนื่องจากการคมนาคมสะดวก ซึ่งจะมีถนนหลักอยู่ 2 สาย คือ ถนนทางหลวงจังหวัดนครราชสีมา
หมายเลข 2068 จากนครราชสีมาถึงด่านขุนทด และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2148 จากโนนไทย
ถึงด่านขุนทด และถนนภายในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีอยู่ 11 เส้น ด้วยกัน จะมีทั้งถนนคอนกรีต
ถนนดิน และถนนลูกรัง มีการแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้ม ๆ จำนวน 7 คุ้ม จะมีการตั้ง
บ้านเรือนหนาแน่นไม่เท่ากัน ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น (แบบมิได้ดู) ซึ่ง
เก่าพอสมควร ฝาบ้านก็ไม่ค่อยแน่นหนาสักเท่าไร ฝ้าบ้าน ฝ้าบ้าน เป็นสังกะสีบ้าง บ้านเรือนที่อยู่
ริมถนนมักจะตั้งอยู่อย่างเป็นระเบียบ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีรั้วบ้าน หรือถ้ามีก็เป็นเพียงรั้วที่เป็น
เสาไม้เก่า ๆ และใช้ไม้ไผ่ตีแทนราวหนาม บ้างก็ปลูกต้นไม้แทนรั้ว ส่วนที่เป็นรั้วปูนแบบแน่นหนา
นั้นไม่ค่อยมี เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างยากจน

การขยายตัวของประชากร ในสมัยก่อนมีการขยายตัวแบบรวดเร็ว แต่
ในปัจจุบันมีการขยายตัวของประชากรน้อยมาก มีการขยายตัวของประชากรเพียงปีละ ประมาณ 5
ถึง 10 คน เท่านั้น อันเนื่องมาจากการคุมกำเนิด โดยวิธีต่าง ๆ คือ ยาเม็ด, ยาฉีด, ยาฝังห่วงอนามัย
และทำหมัน ซึ่งแล้วแต่บุคคล ในปัจจุบันจะมีคุมกำเนิดให้มีลูกประมาณครอบครัวละ 2 คน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้ง ชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง เลือกลงทำเลที่ตั้งบริเวณนี้
เนื่องจากสมัยแต่ก่อนมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีหนองน้ำขนาดใหญ่ พื้นที่ 130 ไร่ มีชื่อว่า
“ หนองบึงใหญ่ ” ซึ่งเหมาะสำหรับการเกษตรกรรม ซึ่งอาชีพหลักขณะนั้นก็คือทำนา ทำไร่
ทำป่าหลัง ปลูกยา ปลูกฝ้าย ปลูกปอ ปลูกพริก ปลูกข้าวโพด ทอผ้า ทำถ่าน และเลี้ยงสัตว์
ต่อมาได้มีปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งทำให้อาชีพดังกล่าวได้เลิกไป ก็คือ อาชีพปลูกปอ สาเหตุที่เลิกเพราะไม่
มีน้ำแช่ อาชีพปลูกฝ้ายเลิกไปเพราะปลูกยาก อาชีพปลูกยาเลิกไปเพราะต้นทุนสูงสภาพ และ
อาชีพทอผ้าเลิกไปเพราะไม่มีอุปกรณ์ในการทอพร้อมก็มีวิวัฒนาการที่ทันสมัย ซึ่งในปัจจุบัน

เหลือเพียง การทำไร่มันสำปะหลัง การทำนา และเลี้ยงสัตว์ แต่ก็มียาชีพใหม่เพิ่มขึ้นมา คือ แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ทำไร่นาสวนผสม ค้าขาย เสริมสวย ช่างซ่อม รับจ้าง และรับราชการ

อาณาเขตติดต่อ บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง หมู่ 7 ตำบลหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอขามทะเลสอ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ ประมาณ 16 กิโลเมตร เส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวง จังหวัดหมายเลข 2068 จากนครราชสีมา - คำนุนทด และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2148 จาก โนนไทย - คำนุนทด

อาณาเขตติดต่อภายในหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ใกล้เคียง ดังนี้
ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านโคกสะอาด ตำบลบ้านวัง อำเภอ โนนไทย

ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านหนองสรวงสามัคคี หมู่ 6 ต.หนองสรวง

ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านหนองตะครอง หมู่ 3 ต.หนองสรวง

ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านหนองสรวง หมู่ 1 ต.หนองสรวง

สภาพที่ดิน ลักษณะที่ดิน

1. ชุดดินวารินทร์ (53) มีอยู่ประมาณ 50 % ของพื้นที่ มีอยู่บริเวณ ตอนบน และตอนกลางลงมาถึงตอนล่าง

2. ชุดดินโสธร (64) มีอยู่ประมาณ 20 % ของพื้นที่

3. ชุดดินโคราช (40) มีอยู่ประมาณ 20 % ของพื้นที่

4. ชุดดินอุตร และร้อยเอ็ดที่เป็นต่าง (37) มีอยู่ประมาณ 10 % ของพื้นที่

ดินและสมรรถนะของดิน

1. ชุดดินวารินทร์ (53) ดินชุดนี้มีการระบายน้ำดี ดินมีความสามารถ ให้นำน้ำซึมผ่านได้ช้าถึงปานกลางพบบนสภาพพื้นที่ราบเรียบ ถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด (ความลาดชัน ของพื้นที่ 2 - 6 %) ดินบนมีสีน้ำตาลเข้ม เมื่อดินเป็นดินร่วนปนทรายแข็ง ปฏิกริยาดินเป็นกรด ปานกลางถึงเป็นกลาง (ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง 6.0 - 7.0) ดินล่างเป็นสีน้ำตาลเข้ม หรือสีน้ำตาล ปนแดง เมื่อดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง ถึงดินร่วนปนดินเหนียว หรือดินเหนียวในดินชั้น ล่าง ๆ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด ถึงเป็นกรดปานกลาง (5.0 - 6.0)

2. ชุดดินโสธร (64) ชุดนี้ไม่มีข้อมูล

3. ชุดดินโคราช (40) ดินชุดนี้เป็นดินลิก มีการระบายน้ำค่อนข้างดี ดินมีความสามารถให้น้ำซึมผ่านได้เร็วตอนดินบน แต่ในดินล่างน้ำซึมผ่านได้ช้าปานกลาง พบบนสภาพพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด (ความลาดชันของพื้นที่ 2 – 6) ดินบนมีสีน้ำตาลเข้ม หรือสีน้ำตาลปนเทา เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นสีน้ำตาล สีอ่อนของน้ำตาลปนเหลือง หรือสีน้ำตาลซีด เนื้อดินปนดินร่วนปนทราย ถึงเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินชุดนี้มีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ มีปริมาณอินทรีย์วัตถุ ปานกลางในดินบน ในดินล่างมีต่ำ ปริมาณฟอสฟอรัส และโปแตสเซียมที่เป็นประโยชน์ ได้มีปานกลางในดินบน ส่วนในดินล่างมีต่ำ ดินชุดนี้แต่เดิมเป็นป่าเต็งรัง ปัจจุบันป่าถูกโค่นถางเพื่อใช้ปลูกพืชไร่ เช่น ปอ มันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งดินมีความเหมาะสมปานกลาง เนื่องจากขาดความอุดมสมบูรณ์ โอกาสที่พืชจะได้รับความเสียหาย เนื่องจากขาดน้ำมีมาก โดยเฉพาะในระยะที่ฝนทิ้งช่วง เนื่องจากดินอุ้มน้ำไว้ไม่ได้ดี เพราะมีเนื้อดินหยาบ

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

อดีตก่อนที่จะมีการตั้งชุมชน ลักษณะโดยทั่วไปของป่าไม้และธรรมชาตินั้น จะมีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ป่าไผ่ ป่าพวง และต้นกะเบา (ใช้ห่อข้าวห่อเกลือและซัดผ้า) ปัจจุบันป่าไม้ที่เคยมีอย่างอุดมสมบูรณ์ในอดีต แทบไม่เหลือเลยเพราะมีการจับจองที่ดินเพื่อทำกิน และทำการเกษตร มีการตัดไม้ทำลายป่าเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ธรรมชาติสูญหายไป และระบบนิเวศน์วิทยาที่สูญเสียดังกล่าว

พื้นที่สาธารณะของบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง มีอยู่ 2 แห่งด้วยกัน คือ สระหนองตาดิม (สระมีความยาว 116 เมตร ลึก 4 เมตร) อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านซึ่ง ติดกับทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2068 และ พื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ (พื้นที่ 300 ไร่) อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้านซึ่งอยู่ติดกับทางทิศเหนือของ บ้านหนองสรวงสามัคคี หมู่ 6

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน แหล่งน้ำที่สำคัญของบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง คือ “ สระหนองตาดิม ” อยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน สระน้ำแห่งนี้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการนำไปอุปโภค และ ทำการเกษตร ปีไหนที่ฝนดีก็สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี บ้านไหนที่ต้องการน้ำถ้าไม่สะดวกมาเอง ก็จะมีชาวบ้านที่รับจ้างบริการนำไปส่งให้โดยใช้พาหนะคือ รถอีแต๋น (ในราคารถละ 50 บาท) และนอกจากสระน้ำแล้ว ยังมีบ่อน้ำตื้น 2 บ่อ และบ่อน้ำบาดาลอีก 6 บ่อ แต่ก็จะมีแหล่งน้ำที่สำคัญภายในตำบลหลายแห่งด้วยกัน ระบบสาธารณูปโภคของบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง มีค่อนข้างสมบูรณ์ กล่าวคือ

- ถนนภายในหมู่บ้านจะมีด้วยกันทั้งหมด 11 เส้น ซึ่งจะมีทั้งถนนดิน ถนนลูกรัง และถนนคอนกรีต ซึ่งถนนดินมีความยาวรวม 3,785 เมตร ถนนลูกรังมีความยาว

รวม 2,950 เมตร (สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2542) และถนนคอนกรีตมีความยาวรวม 291 เมตร (สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540) รวมถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาว 7,026 เมตร

- ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2517 ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน ยังขาดแต่เพียงไฟฟ้าสาธารณะภายในหมู่บ้าน ที่ยังมีไม่ครอบคลุมทุกตรอกซอยภายในหมู่บ้าน แต่ขณะนี้ส่วนราชการกำลังดำเนินการขยายเขตไฟฟ้าให้ และนอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ได้แก่ ตู้เย็น 80 เครื่อง , พัดลม 105 เครื่อง , หม้อหุงข้าวไฟฟ้า 114 เครื่อง ทีวีสี 100 เครื่อง , ทีวีขาวดำ 3 เครื่อง

- ประปาเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2538 ปัจจุบันมีประปาใช้อย่างถ้วถึง โดยใช้น้ำจากบึงหนองสรวง มีการบริหารงานโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสรวง

- สิ่งอำนวยความสะดวกภายในหมู่บ้าน ได้แก่ รถยนต์ 8 คัน รถจักรยานยนต์ 20 คัน , รถโกนาคินคิน 26 คัน , หอกระจายข่าว 1 แห่ง , โทรศัพท์สาธารณะ 1 เครื่อง และโทรศัพท์มือถือ 5 เครื่อง

- ภาวะน้ำฝนมีพอเพียง (100 %)

- ส้วมภายในหมู่บ้านมีใช้ทุกครัวเรือน (100%)

ระบบสังคม หรือญาติของบ้านหนองสรวงรุ่งเรืองเดิมจะมีอยู่ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1. อพยพมาจากอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มนี้สังเกตที่นามสกุลจะมีคำว่า “ สันเทียะ ” เช่น ดิสันเทียะ โคกสันเทียะ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2. อพยพมาจากอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มนี้สังเกตที่นามสกุลจะมีคำว่า “ ขุนทด ” เช่น โนมขุนทด เจริมขุนทด บินขุนทด เป็นต้น

กลุ่มที่ 3. อพยพมาจากตำบลพลกรัง อ.เมือง จังหวัดนครราชสีมา แต่ละกลุ่มก็จะปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ ๆ กัน ใช้คำเรียกลำดับญาติแบบปกติทั่วไป คือ ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง ลูก หลาน หลาน ตามลำดับ ต่อมาได้มีเครือญาติที่มาจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน เนื่องจากชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรืองได้ออกไปทำงานที่ต่างจังหวัดและได้แต่งงานกัน แล้วนำกลับมาอยู่ที่บ้านของคนด้วย ซึ่งมีมากในปัจจุบันและไม่นิยมที่จะแต่งงานกับคนบ้านเดียวกัน

โรงเรียนและการศึกษา ในขอบเขตของการศึกษาไม่มีโรงเรียน จะมีแต่เพียงในรูปของตำบล จำนวน 1 แห่ง ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ 1 ซึ่งมีชื่อว่า “ โรงเรียนบ้านหนองสรวง ” จะมีการศึกษาใน 3 ระดับด้วยกัน คือ ระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

การศึกษาของชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง สำหรับภาคบังคับส่วนใหญ่จะเรียนที่ชุมชน จะมีบางส่วนที่เข้าไปเรียนในตัวจังหวัด สำหรับการศึกษาระดับมัธยมนั้น

มีบางส่วนที่เรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ และมีบางส่วนที่ไปเรียนในตัวจังหวัด เนื่องจากกรมคมนาคมสะดวก และผู้ปกครองมีฐานะดี แต่โดยสรุปแล้วจำนวนนักเรียนที่จบภาคบังคับ ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมต้นน้อยมาก ทั้งนี้รวมถึงนักเรียนที่เรียนสูงกว่าระดับมัธยมด้วย แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ได้ศึกษา หรืออบรมจากหน่วยงาน หรือสถาบันการศึกษาของรัฐ ในแต่ละเรื่องในช่วงระยะเวลาต่างๆ อยู่บ้าง แต่ก็ยังมีอัตราน้อยอยู่

สุขภาพอนามัยอัตราป่วยด้วยโรค ที่ต้องเฝ้าระวัง 10 อันดับ คือ โรคอุจจาระร่วง , อาหารเป็นพิษ , ตาแดง , ปอดบวม , ไข้ไม่ทราบสาเหตุ , ไข้เอนเทอริค , กามโรคค่อม , น้ำเหลือง , สุกใส , บิด และวัณโรค สุขภาพอนามัยของชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรืองไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐที่คอยให้บริการด้านสาธารณสุข คือ สถานีอนามัยหนองสรวง และ อสม. ประจำหมู่บ้าน ในแต่ละปีจะมีการป่วยน้อย อันเนื่องมาจากการให้ความรู้ด้านสาธารณสุขอย่างทั่วถึง แต่ก็ยังมีปัญหาที่พบประจำ คือ โรคอุจจาระร่วง ซึ่งเป็นกันมากในฤดูร้อน อันเป็นผลเนื่องจากการบริโภคอาหารที่ไม่สะอาด แต่ก็ยังไม่รุนแรงมากนัก เพราะมีการให้บริการสาธารณสุขที่ดี ส่งผลให้ปัจจุบันบ้านเรือนสะอาด น้ำดื่มพอเพียง มีการกำจัดขยะ ปลอดภัย มีบริการได้รับสิทธิในการรักษาพยาบาล 100 % ได้แก่ ผู้มีรายได้น้อย , เด็กอายุ 0 – 12 ปี , ผู้สูงอายุ , พิการทหารผ่านศึก , พระ , บัณฑิตทอง , ผู้นำชุมชน และ อสม. มีการให้วัคซีนในเด็ก 0 – 5 ปี 100 % ได้แก่ BCG, DTP, OPV, HB, MMR, JE

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง

บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง มีพื้นที่ทำการเกษตร 2,100 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนา 1,300 ไร่ และพื้นที่ทำไร่ 765 ไร่ การทำนาจะทำข้าวนาดำ โดยส่วนใหญ่จะใช้พันธุ์ข้าวที่ทางราชการส่งเสริม เช่น ขาวคอกมะลิ 105 , กข.7 , กข.21 , กข.23 และพันธุ์สุพรรณบุรี 90 ซึ่งข้าวพันธุ์นี้เป็นข้าวที่สามารถต้านทานเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล และโรคใบไหม้ได้ ปุ๋ยที่ใช้ คือ สูตร 16-20-0 , สูตร 18-22-0 , สูตร 16-16-8 และปุ๋ยสูตร 46-0-0 จะเริ่มคกกล้า เดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม และจะเก็บเกี่ยว ปลายเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม ผลผลิตจากการทำนาทั้งหมู่บ้านปีละประมาณ 585,000 กิโลกรัม ผลผลิตส่วนใหญ่จะเก็บไว้รับประทานเองปีละประมาณ 409,500 กิโลกรัม และขายไปปีละประมาณ 175,500 กิโลกรัม โดยขายให้เพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือจำหน่ายในโรงสีในหมู่บ้าน

การทำไร่มันสำปะหลัง โดยส่วนใหญ่จะใช้พันธุ์ระยอง 1 , ระยอง 3 ระยอง 60 และพันธุ์ CMR ปุ๋ยที่ใช้คือ สูตร 15-15-15 จะเริ่มปลูก เดือนเมษายนถึงพฤษภาคม และเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน และจะเก็บเกี่ยวเมื่อครบ 1 ปี ผลผลิตจากการทำไร่มันสำปะหลังทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 1,383,750 บาทต่อปี โดยนำไปจำหน่ายให้พ่อค้าลานมันในตำบลหรือในอำเภอ หรือไม่ก็จะนำไปจำหน่ายให้โรงงานมันนอกอำเภอ (โรงมันเจ้าพระยาพิชัยไร่)

อาชีพ หมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม คือ ทำไร่ ทำนา ซึ่งเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน และอาชีพรับจ้างทางการเกษตร เป็นอาชีพรอง

อาชีพ	ครอบครัว	รายได้
ทำไร่ – ทำนา	76	66.67
เลี้ยงสัตว์	11	9.65
รับจ้างอย่างเดียว	9	7.89
ค้าขาย	7	6.14
รับราชการ	6	5.26
บริการ	5	4.39
รวม	114	100

ตารางที่ 2 แสดงสัดส่วนรายได้ของแต่ละอาชีพในแต่ละครอบครัวของหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง
ที่มา : ชรรมรัตน์ ฐิติรัถยา ดำรงเมื่อ มีนาคม ปี 2545

จากตาราง จะเห็นได้ว่าครอบครัวส่วนใหญ่จะมีอาชีพทำไร่ – ทำนามากที่สุด คือ 66.67% หรือ 76 ครอบครัว และมีอาชีพบริการน้อยที่สุดคือ 4.39 % หรือ 5 ครอบครัว

รายได้ของหมู่บ้านส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์รายได้ปานกลาง คือ รายได้ระหว่าง 1,668 – 4,167 บาทต่อเดือน ผู้มีรายได้น้อยมีเป็นส่วนน้อย คือ รายได้ระหว่าง 833 – 1,667 บาทต่อเดือน และผู้ที่มีรายได้ดีก็มีมากพอสมควร คือ รายได้ระหว่าง 4,168 – 8,333 บาทต่อเดือน

รายได้ต่อปี	รายได้ / เดือน	ครอบครัว	ร้อยละ
10,001 – 20,000	833 – 1,667	5	4.39
20,001 – 30,000	1,668 – 2,500	39	34.21
30,001 – 50,000	2,501 – 4,167	38	33.33
50,001 – 100,000	4,168 – 8,333	32	28.07
รวม		114	100.00

ตารางที่ 3 แสดงรายได้ต่อปี รายได้ต่อเดือนในแต่ละครอบครัวหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง
ที่มา : ชรรมรัตน์ ฐิติรัถยา ดำรงเมื่อ มีนาคม ปี 2545

จากตาราง จะเห็นได้ว่ารายได้ของแต่ละครอบครัวจะอยู่ในเกณฑ์รายได้ปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ คือ 33.33% - 34.21% หรือ รายได้ตั้งแต่ 1,668 - 4,167 บาทต่อเดือน จำนวนรวม 77 ครอบครัว และยังมีครอบครัวที่มีรายได้ที่อยู่พอสมควร คือ 28.07 % หรือรายได้ตั้งแต่ 4,168 - 8,333 บาทต่อเดือน จำนวน 32 ครอบครัว แต่ก็ยังมีครอบครัวที่มีรายได้น้อย คือ 4.39 % หรือรายได้ตั้งแต่ 833 - 1,667 บาทต่อเดือน จำนวน 5 ครอบครัว

ภาระหนี้สิน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต้องใช้เงินทุนในการประกอบกิจการ ดังนั้น ภาระหนี้สินของหมู่บ้านจึงมีมาก จาก 114 ครอบครัว มีหนี้สินถึง 113 ครอบครัว คิดเป็น 99.12 % คิดเป็นเงินรวมทั้งหมด ประมาณ 2,778,000 บาท โดยเป็นหนี้จาก ธกส. เป็นส่วนใหญ่ หนี้สินจากนายทุนหรือเงินนอกระบบไม่ค่อยมี

แรงงานต่างประเทศ ครอบครัวที่ไปใช้แรงงานต่างถิ่นมี ประมาณ 65 ครอบครัว จาก 114 ครอบครัว คิดเป็น 57.02 % และมีจำนวนที่ไปใช้แรงงานต่างถิ่น ประมาณ 80 คน จาก 584 คน คิดเป็น 13.70 % และแรงงานต่างถิ่นได้ส่งเงินเข้าหมู่บ้านรวมทั้งหมดประมาณ 672,000 บาทต่อปี

1.2.4 ด้านวัฒนธรรมศาสนาที่ชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรืองให้ความสำคัญต่อกัน คือ ศาสนาพุทธ ชาวบ้านจะเข้าวัดทำบุญทุกวันทุกเทศกาลไม่เว้น เมื่อมีประเพณีต่าง ๆ ก็จะมีการรวมตัวกัน เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ประเพณีวันสงกรานต์ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ วันพ่อ วันแม่ วันออกพรรษา มีการตักบาตรเทโว เป็นต้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายและมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเครือญาติเดียวกัน เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชน ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันค่อนข้างจะเปลี่ยนไปบ้างเล็กน้อย คือ ชาวบ้านจะให้ความสำคัญต่องานของตนมากกว่าส่วนรวม จะให้ความสนใจและการให้ความสำคัญการทำบุญประเพณีที่สำคัญต่าง ๆ ลดน้อยลง จึงทำให้เหลือประเพณีที่สำคัญไม่กี่อย่าง และมีเพียงการทำบุญประจำวันทางศาสนาเป็นบางครั้งเท่านั้น เช่น วันพระ บุญวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น

ลักษณะการปฏิบัติของชาวบ้านจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามความเชื่อที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมา จะเปลี่ยนไปบ้างในรายละเอียดของกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น หรือมีการนำเอาวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาสู่ชนบทมากขึ้น เนื่องจากเยาวชนส่วนหนึ่งออกไปทำงาน หรือศึกษาต่อต่างจังหวัด เมื่อถึงเทศกาลประเพณีบุญต่าง ๆ จึงกลับมาสักครั้งหนึ่ง ทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน เช่น พฤติกรรมการแต่งกาย กิจกรรมเน้นความสนุกสนานรื่นเริงมากขึ้น ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน

ประเพณีที่สำคัญ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ชาวบ้านยังคงยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

- ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านจะจัดงานขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี ระหว่างวันที่ 12-15 เมษายนของทุกปี ชาวบ้านจะหยุดทำไร่ ทำนา และมาละเล่นรดน้ำดำหัว ขอพรจากญาติผู้ใหญ่ ตลอดทั้งมีการสรงน้ำพระที่วัดในช่วงเทศกาล ถือเป็น การพักผ่อนจากไร่นา อีกครั้งหนึ่งของชาวบ้านในรอบปี

- ประเพณีเข้าพรรษา ตรงกับเดือนกรกฎาคมของทุกปี ชาวบ้านจะ ร่วมกันทำบุญตักบาตรที่วัด ซึ่งมีการถวายผ้าอาบน้ำฝน และผ้าจำพรรษาแก่พระภิกษุสงฆ์ ทำบุญ ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ตลอดทั้ง ชาวบ้านจะร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน

- ประเพณีออกพรรษา ตรงกับเดือนตุลาคมของทุกปี ชาวบ้านจะ ร่วมกันทำบุญตักบาตรเทโวในตอนเช้า ตอนกลางคืนมีการ ไปเวียนเทียนที่วัด ฟังธรรมเทศน์

ประเพณีดังกล่าว ชาวบ้านยังให้ความสำคัญ และร่วมมือกันในการ ประกอบพิธีทางศาสนา วัดจะเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา หมู่บ้านจะมีวัดอยู่ 1 แห่ง คือ “วัดหนองสรวง” เมื่อถึงเทศกาลงานบุญประเพณีต่าง ๆ ชาวบ้านจะพากันไปทำ บุญที่วัดนี้

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ส่วนใหญ่จะไม่ ได้ยึดติดหรือประกอบอาชีพเพียงอาชีพเดียว เนื่องจากบางครั้งเงินทองหมุนเวียนขาดมือไม่พอใช้ใน ครอบครัว เมื่อมีเวลาว่างจากงานประจำแล้วจะประกอบอาชีพแบบทฤษฎีใหม่ ทำให้เพิ่มผลผลิต หมุนเวียนออกมาขายสู่ตลาด ก่อให้เกิดความมั่นคงและสภาพเงินหมุนเวียนคล่องภายในครอบครัว

2. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ

- ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านจะจัดงานขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี ระหว่างวันที่ 12-15 เมษายนของทุกปี ชาวบ้านจะหยุดทำไร่ ทำนา และมาละเล่นรดน้ำดำหัว ขอพรจากญาติผู้ใหญ่ ตลอดทั้งมีการสรงน้ำพระที่วัดในช่วงเทศกาล ถือเป็น การพักผ่อนจากไร่นา อีกครั้งหนึ่งของชาวบ้านในรอบปี

- ประเพณีเข้าพรรษา ตรงกับเดือนกรกฎาคมของทุกปี ชาวบ้าน จะร่วมกันทำบุญตักบาตรที่วัด ซึ่งมีการถวายผ้าอาบน้ำฝน และผ้าจำพรรษาแก่พระภิกษุสงฆ์ ทำบุญ ประเพณีหล่อเทียนพรรษา ตลอดทั้ง ชาวบ้านจะร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี

จากการศึกษาในหลาย ๆ ปัจจัยวิเคราะห์ได้ว่า ชุมชนในหมู่บ้าน หนองสรวงรุ่งเรือง มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจากมีผู้นำที่ดีมีศักยภาพ

ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์ สามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคณะกรรมการกองทุนที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ซึ่งมาจากการระดมความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการบริหารจัดการกองทุน เพราะฉะนั้น อนาคตของกองทุนหมู่บ้านน่าจะมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและถาวรต่อไป

ความสามารถในการดำเนินธุรกิจและชำระคืนเงินกู้ ผู้ศึกษาประเมินจากการสัมภาษณ์ตามแบบศึกษาเจาะลึกรายการที่ (ปร.11) ชาวบ้านมีความรู้ ประสบการณ์ในการวางแผนในการประกอบการ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้แตกต่างกันไปแต่ละคน บางคนมีความรู้ทางด้านเกษตรกรรม บางคนมีความรู้ทางการค้าขาย และบางคนมีความรู้ทางการบริการ ชุมชนมีพื้นฐานครอบครัวที่อบอุ่น ซื่อสัตย์ สามัคคีต่อกัน ขาดแต่เพียงเงินทุนในการดำเนินการประกอบธุรกิจ เมื่อมีกองทุนเงินล้านเข้ามาชาวบ้านจึงได้นำมาใช้ในการประกอบธุรกิจที่ตนถนัด ชุมชนในหมู่บ้านมีความสามารถในการดำเนินธุรกิจของตนเองดี ทำให้อัตราธุรกิจในชุมชนน่าจะมีอยู่ได้และมีการเจริญเติบโตขึ้นไปเรื่อย ๆ

การชำระคืนเงินกู้ ชุมชนในหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง ส่วนใหญ่มีพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ความสามัคคี มีฐานะปานกลาง มีรายได้ที่หาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เพราะฉะนั้นชาวบ้านจึงมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ได้ เนื่องจากมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดี และมีความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจของตนเองให้อยู่รอดได้และเจริญเติบโตขึ้นไปเรื่อย ๆ จึงมีเงินทุนหมุนเวียนนำมาชำระคืนเงินกู้ได้

4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

- การทำงานเป็นกลุ่ม ในเรื่องนี้จะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเป็นไปได้ช้า เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มองเห็นว่า การทำงานเป็นกลุ่ม หรือการประกอบอาชีพร่วมกันเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ไม่น่าจะประสบผลสำเร็จได้ กลัวว่าคนอื่น ๆ จะทำให้ตนเองขาดทุนไปด้วยไม่กล้าที่จะลงทุนร่วมกัน หรือทำงานร่วมกัน อีกอย่างคือ เพราะไม่มีคนที่มีความรู้ในด้าน การลงทุนร่วมกันที่ชาวบ้านไว้ใจได้

- ความเสียหายในเรื่องนี้เป็นผลมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ นั่นคือ เมื่อผู้นำต้องการให้ลูกบ้านไปทำงาน หรือศึกษาอบรม ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก โดยส่วนรวมของหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร เพราะพวกเขากลัวจะเสียเวลาในการประกอบอาชีพมีค่าตอบแทนหรือค่าเสียเวลาน้อยไม่คุ้มค่า และคิดว่าไม่มีประโยชน์ต่อตนเองมากพอ จึงทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะสละเวลาของตนเองไปทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม

- ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็งของหมู่บ้านอีกอย่างหนึ่ง คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีนิสัยฟุ้งเฟ้อ มีหนี้สินมากมาย และไม่มีความรักในการออมอย่างแท้จริง

นี้เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ควรแก้ไขให้ชาวบ้านรู้จักการดำรงชีวิตอยู่แบบสันโดษ มีความพอเพียง การไม่ก่อกวนดินเกินตัว รู้จักสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเอง

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรืองโดยภาพรวมแบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ ระบบ A และระบบ B

ระบบ A หมายถึง หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ระบบ B หมายถึง หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในที่นี้ผู้ประเมินได้ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง จากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรม การสอบถาม และจัดเวทีชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจ สนใจ และให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี ได้จากจำนวนสมาชิกของกองทุนมีจำนวน 85 ราย มีผู้กู้เงิน 70 ราย จากจำนวนประชากรในหมู่บ้าน 584 คน

2. จำนวนเงิน 1 ล้านบาทของกองทุนหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง ยอด ณ วันที่ 16 สิงหาคม 2545 ปล่อยให้ผู้กู้จำนวน 970,000 บาท ยังคงมีเงินเหลือ จำนวน 30,000 บาท มีบางส่วนที่ครบกำหนดการชำระแล้ว ผู้กู้จะชำระตามกำหนดระยะเวลา ไม่มีปัญหาในการชำระคืนเงินกู้ ผู้กู้มีความรับผิดชอบ และนำเงินที่กู้ไปใช้ตามโครงการที่กู้จริง เพราะผู้ไปใช้ตามอาชีพเดิมที่ทำอยู่ก่อนแล้ว

3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสว่างรุ่งเรือง มาจากการคัดเลือกจากการทำประชาคมของชาวบ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยแต่ละคนแต่งตั้งตำแหน่งให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและความถนัดของบุคคลนั้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อ – นามสกุล	ตำแหน่ง	ประสบการณ์และความสามารถพิเศษ
1.	นายจ้านงค์ โนมขุนทด	ประธานกองทุน	ผู้ใหญ่อบ้าน,ช่างซ่อมรถไถ
2.	นายรัชชา ดงสันเทียะ	รองประธานกองทุน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่อบ้าน,ช่างไฟฟ้า
3.	นายผจญ เวินขุนทด	เหรัญญิก	ผู้ช่วยผู้ใหญ่อบ้าน
4.	นางบัววิม อ่อนดี	เลขานุการกองทุน	อสม.
5.	นายพินิจ ตากี่มนอก	ตรวจสอบ	หัวหน้าคุ้ม,เขียนป้ายงานศิลป์
6.	นายสนั่น เจริญขุนทด	ตรวจสอบ	ส.อบต.
7.	นางประยูร มอนขุนทด	ประชาสัมพันธ์	ประธานกลุ่ม อสม.ระดับอำเภอ
8.	นางสุพันธ์ แนนขุนทด	ประชาสัมพันธ์	ผู้นำ อช.,แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
9.	นางพรทิพย์ มอนขุนทด	กรรมการ	อสม.
10.	นางกานต์มณี พรมนา	กรรมการ	อสม.,รองหัวหน้าคุ้ม,แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
11.	นางลำจูน ดงสันเทียะ	กรรมการ	อสม.,แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
12.	นางจันอัค แนนขุนทด	กรรมการ	รองหัวหน้าคุ้ม,แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
13.	นางมาลัย ธงสันเทียะ	กรรมการ	ผู้นำในการจัดการกองทุน ,ประธานกลุ่มออมทรัพย์
14.	นางชฎู ภูมิโคกรักษ์	กรรมการ	-
15.	นายอุทัย ศรีมสันเทียะ	กรรมการ	ช่างก่อสร้าง

ตารางที่ 4 แสดงรายละเอียดของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ปี 2545

4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินของหมู่บ้านนี้ มีความรับผิดชอบ และเข้าใจเป็นอย่างดีว่าเมื่อครบกำหนดชำระ ก็ต้องนำเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ในอัตรา 3 บาทต่อปี มาชำระให้ตรงตามกำหนดระยะเวลา เวลาที่ผ่านมาผู้กู้เงินได้ชำระเงินตามกำหนดทุกราย ไม่มีการค้างชำระ

5. ผู้สมัครขอกู้เงินกองทุน จะต้องสมัครเข้าเป็นสมาชิก และนำเงินฝากตั้งจะเข้าบัญชีเป็นประจำทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ และเขียนโครงการในการดำเนินการประกอบอาชีพของผู้กู้ แล้วเสนอโครงการต่อคณะกรรมการกองทุน เพื่อพิจารณาอนุมัติการกู้ยืมเงินกองทุน ทางคณะกรรมการจะดำเนินการตรวจสอบและดูความเป็นไปได้ของผู้กู้ ถ้าเหมาะสมก็พิจารณาอนุมัติ

6. คอกเม็ยเงินกู้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรื่องเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเอง จากการทำประชามหมู่บ้าน ตกลงคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีการร่วมกันตัดสินใจในแต่ละรายของผู้กู้เงินตามโครงการว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน มีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ได้หรือไม่ ถ้ารายไหนมีประวัติทางการเงินไม่ดี หรือไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ก็จะไม่อนุมัติเงินกู้ให้รายนั้น ๆ

2. การรับชำระหนี้ของกองทุน พบว่า

ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้ คือ เภรัญญิก เมื่อผู้กู้ครบกำหนดในการชำระหนี้ ก็จะนำเงินมาส่งให้กับเพรัญญิก ซึ่งเพรัญญิกจะลงบันทึกบัญชีชำระหนี้ ซึ่งเรียกว่าบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว บัญชีจะแสดงให้เห็นว่า ชำระเท่าไร คงเหลือเท่าไร

3. การทำบัญชีของกองทุน พบว่า

การจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรื่อง ยังคงมีปัญหาอยู่บ้าง อันเนื่องมาจากยังขาดประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีอย่างเป็นระบบ

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

จากรายงานประจำเดือนสิงหาคม 2545 ปัจจุบันมีจำนวนผู้กู้ 70 ราย มียอดเงินกู้จำนวน 970,000 บาท ยอดเงินสะสม 24,830.59 บาท มียอดเงินคงเหลือจำนวน 30,000 บาท ผู้กู้เมื่อครบกำหนดชำระคืน ก็จะนำเงินมาส่งครบตามจำนวน ไม่มีผู้ค้างชำระและไม่มีหนี้สูญ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นการกู้ยืมเพื่อลงทุนเพิ่ม ขยายกิจการ เพราะผู้กู้มีประสบการณ์ ความชำนาญ ความถนัดในการประกอบอาชีพเดิมอยู่ก่อนแล้ว เช่น ทำไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ ประมง บริการ ค้าขาย ซึ่งผู้กู้ที่มีประสบการณ์ดังกล่าว จะประสบผลสำเร็จในอาชีพมากกว่าผู้กู้ที่ไปประกอบอาชีพใหม่

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้ได้นำเงินไปใช้ตามโครงการจริง เป็นการลงทุนเพิ่มและขยายกิจการ บางส่วนได้นำไปใช้หนี้เก่าบ้างเล็กน้อย สำหรับผู้กู้ที่นำเงินไปใช้ตามโครงการจะได้รับผลกำไรจากการดำเนินกิจการ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

ในการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ผู้กู้ได้นำเงินไปใช้ได้อย่างถูกวิธีเป็นระบบ เพราะผู้กู้ประกอบกิจการเดิมอยู่ก่อนแล้ว เช่น ทำไร่มันสำปะหลัง ได้นำเงินกู้ที่ได้มาไปซื้อปุ๋ยที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของมันสำปะหลัง ทำให้มันหัวใหญ่ขึ้น ใช้เวลาในการเจริญเติบโตให้น้อยลง เพื่อที่จะขายผลผลิตให้เร็วขึ้น ทำให้ประหยัดเวลาและพลังงานในการดูแลรักษา สามารถขายผลผลิตได้เร็วขึ้น มีรายได้เข้ามาสู่ครอบครัวเร็วขึ้น

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

สำหรับผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านที่ประกอบกิจการตามโครงการจริง โดยการนำเงินกู้ไปลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งผู้กู้มีความพึงพอใจมากในระดับหนึ่งกับผลผลิตและรายได้ที่ได้รับ เช่น สมาชิกท่านใดที่ต้องการจะปลูกมันสำปะหลังเพิ่มขึ้น ได้กู้เงินกองทุนไปเช่าที่ดินในการประกอบการ ก็จะเป็นการเพิ่มผลผลิตและรายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้เช่นกัน

3: ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง สรุปได้ดังนี้

3.1 อาชีพทำไร่มันสำปะหลัง ผู้ก้นำเงินไปลงทุนซื้อปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและดำเนินการอย่างถูกวิธี เป็นอาชีพเดิมที่ผู้กุดำเนินกิจการอยู่ก่อนแล้ว ผู้กู้จะมีความถนัด และความชำนาญในอาชีพ จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาเป็นอย่างดี รู้ช่องทางการตลาด เพียงแต่ต้องเพิ่มปุ๋ยที่มีประสิทธิภาพสูง ให้การเจริญเติบโตที่รวดเร็ว ผลผลิตจะได้ออกมาก่อนคู่แข่งอื่น จะทำให้ได้ราคาสูง

3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ผู้ก้นำเงินที่ก้นำไปซื้อพันธุ์วัว ไก่ หมู ถ้าเป็นไก่ หมู ครั้งแรกจะเป็นการลงทุนที่สูงหน่อย เพราะจะต้องสร้างเล้าไก่ คอกหมู แต่ต่อไปเมื่อขยายพันธุ์พอที่จะขายได้ ก็จะใช้เงินทุนน้อยลง ซื้อแต่อาหารเพียงอย่างเดียว ส่วนวัวก็จะลงทุนสูงหน่วยในครั้งแรกตรงที่พันธุ์วัวจะราคาแพง แต่ต่อมาก็หาแต่อาหารให้อย่างเดียวและมีการขยายพันธุ์ต่อไปเรื่อยๆ

3.4 อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพที่ผู้กุดำเนินกิจการอยู่ก่อนแล้ว ผู้ก้นำเงินไปซื้อสินค้าเพิ่มให้มีจำนวนมากขึ้น และขยายร้านค้าให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้ทันกับคู่แข่ง เพราะในหมู่บ้านนี้มีร้านค้าหลายร้าน เมื่อเพิ่มเติมและตกแต่งของในร้านก็จะทำให้ดูว่ามีสินค้าเยอะน่าเข้าไปซื้อ อาชีพนี้ผู้กู้มีความถนัดและมีความสามารถในการดำเนินกิจการ จึงรู้ทันคู่แข่งว่าควรปรับปรุงร้านของตนเองอย่างไร ที่จะทำให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา และทำให้ยอดขายสูงขึ้น มีเงินหมุนเวียนเพิ่มมาก

ขึ้น ซึ่งผลตอบแทนนี้ได้เป็นตัวแทน ทำให้ร้านมีชื่อเสียง เพื่อเรียกลูกค้าเข้าร้านให้เยอะ ๆ สามารถเพิ่มปริมาณการขายได้ ถือได้ว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ทำให้ผู้กู้ประสบความสำเร็จ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.5 อาชีพบริการ เป็นอาชีพที่ผู้กู้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ผู้ก้นำเงินไปซื้อเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อให้การบริการได้รวดเร็วขึ้น ในการดึงดีลูกค้า

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน

จากการหาข้อมูลเพื่อทำแบบสอบถาม พบว่า ผู้ผู้มีผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

4.1 นำเงินที่กู้ไปชำระหนี้เก่าบางส่วน และที่เหลือลงทุนเพิ่มเติม เพื่อขยายกิจการ

4.2 ชุมชนมีสภาพดีขึ้น ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

4.3 ชาวบ้านสามารถส่งลูกเรียนได้ในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากกู้เงินมาดำเนินการแล้วประสบผลสำเร็จในอาชีพที่ตนทำอยู่

4.4 คณะกรรมการกองทุน จากที่ไม่เคยทำงานร่วมกัน ก็ได้ทำงานร่วมกันระดมความคิดเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกองทุนให้เกิดประสิทธิภาพ เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1 จากการศึกษาในหลาย ๆ ปัจจัยวิเคราะห์ได้ว่า ชุมชนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน เนื่องจาก มีผู้นำที่ดีมีศักยภาพ ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์ สามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคณะกรรมการกองทุนที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ซึ่งมาจากการระดมความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการบริหารจัดการกองทุน เพราะฉะนั้น อนาคตของกองทุนหมู่บ้านน่าจะมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและถาวรต่อไป

5.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของบ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ประเมินจากตัวชี้วัดทั้ง 12 ข้อ จากการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 57 ครัวเรือน หรือ 50% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด (ข้อที่)	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	8	14.03	41	71.94	8	14.03
2.สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	16	28.08	33	57.89	8	14.03
3.ชุมชนยกย่องคนทำความดี	8	14.03	41	71.94	8	14.03
4.สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	16	28.08	33	57.89	8	14.03
9.ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา	29	51	28	49	0	0
ตัวชี้วัด (ข้อที่)	เพิ่มขึ้น		ลดลง		เท่าเดิม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6.สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	8	14.03	0	0	49	85.97
7.ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	0	0	0	0	57	100
8.ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	57	100	0	0	0	0
10.ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	57	100	0	0	0	0
ตัวชี้วัด (ข้อที่)	ใช่		ไม่ใช่		ไม่แน่ใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5.สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	57	100	0	0	0	0
11.ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	39	68.42	0	0	18	31.58
12.ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	57	100	0	0	0	0

ตารางที่ 5 แสดงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ปี 2545

ที่มา : ธรรมรัตน์ วิจิตรธยา แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเมื่อ กรกฎาคม ปี 2545

จากตัวชี้วัด ที่ 1 – 12 สามารถตีความหมายและสรุปได้ดังต่อไปนี้

ข้อที่1 สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีปานกลาง (71.94 %) หรือ 41 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่2 สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ปานกลาง (57.89 %) หรือ 33 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่3 ชุมชนยกย่องคนทำความดีปานกลาง (71.94 %) หรือ 41 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่4 สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันปานกลาง (57.89 %) หรือ 33 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่5 สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม จำนวน 4 ครั้ง / ปี (100 %) หรือ 57 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่6 สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวเท่าเดิม (85.97 %) หรือ 49 ครอบครัว และมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวเพิ่มขึ้น (14.03 %) หรือ 8 ครอบครัว และจากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่7 ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกันเท่าเดิม 100 % หรือ 57 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่8 ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนเพิ่มขึ้น จากเดิม 3 กลุ่ม ปัจจุบัน 6 กลุ่ม (100 %) หรือ 57 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่9 ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุม หรือเสวนามาก (51%) หรือ 29 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่10 ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส เพิ่มขึ้น จากเดิม 15 คน ปัจจุบัน 17 คน (100 %) หรือ 57 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่11 ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ใช้ (68.42 %) หรือ 39 ครอบครัว และไม่แน่ใจ (31.58%) หรือ 18 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

ข้อที่12 ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน (100%) หรือ 57 ครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่าง

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า ชาวบ้านในชุมชนได้มีโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลระดับท้องถิ่นได้มาให้ความรู้จัดอบรมเพื่อเกิดทักษะในการปฏิบัติ เพื่อสามารถนำมาประกอบอาชีพ เป็นรายได้ให้กับชุมชน เช่น การทำข้าวเกรียบแปรรูปผัก-ผลไม้ โดยที่ชาวบ้านในชุมชน รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กรแล้วลงหุ้นกัน

แล้วแต่ใครจะลงมากน้อย ถ้าลงหุ้นมากก็จะ ได้ปันผลมาก ถ้าลงหุ้นน้อยก็จะ ได้ปันผลน้อย ส่วนการจำหน่ายก็จำหน่ายในชุมชนหมู่บ้าน หมู่บ้านใกล้เคียง และจากที่อื่นก็มีมารับ ไปจำหน่าย ต่ออีกก็มี เมื่อมีงานที่ศาลากลางจังหวัด ก็จะเชิญกลุ่มแม่บ้านกลุ่มนี้ไปจำหน่ายด้วย โดยไม่เสีย ค่าแผง

5.4 การเกิดปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาเกิดปัญหาและอุปสรรค คือ คณะกรรมการกองทุนส่วนใหญ่มีงานทำประจำจึงไม่ค่อยมีเวลาในการทำงานให้กับกองทุนและในการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ จะมีคณะกรรมการทำงานประจำเพียงแต่ไม่กี่คน ทำให้ไม่มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่มีการระดมสมองเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุปผล

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ว่ามีมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อให้ทราบว่าการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
3. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง
4. เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติของคนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง ที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
6. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคร่วมกับแนวทางแก้ไข ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง

1.1.2 วิธีดำเนินการ

- ขั้นที่ 1 กำหนดและจัดเตรียมรูปแบบเอกสารที่จะทำการเก็บข้อมูลเพื่อลงพื้นที่หมู่บ้านและกองทุน
- ขั้นที่ 2 ศึกษาและทำความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพการณ์ของกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 3 จัดเก็บข้อมูลจากรูปแบบเอกสารที่จัดเตรียม ทั้งข้อมูลแบบปฐมภูมิ และทุติยภูมิจากประชาชนในชุมชน และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 4 สรุปข้อมูลจากแบบสำรวจ และเอกสาร เพื่อหาข้อมูลบางส่วนมาเพิ่มเติมและทำการวิเคราะห์ประเมินจากแบบสำรวจ

ขั้นที่ 5 รวบรวมข้อมูลทั้งหมด พร้อมทั้งจัดทำเป็น “สารนิพนธ์”

1.1.3 ผลการดำเนินการ

1. ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง แบ่งออกเป็น 2 หน่วยระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

1.1 หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและคำแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบด้วย

1.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจ และให้ความร่วมมือในการจัดตั้งโครงการนี้เป็นอย่างดี ปัจจุบันมีสมาชิก 85 คน จำนวนเงิน 1 ล้านบาท ปัจจุบันคงเหลือ 30,000 บาท ปลดปล่อยให้กู้จำนวน 70 ราย เป็นเงิน 970,000 บาท ผู้กู้นำไปประกอบอาชีพทำไร่-ทำนา เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และบริการ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 15 คน ส่วนใหญ่จะเป็นคณะกรรมการเดิม (คนใหม่ 3 คน) จำนวนเงินที่ผู้กู้ชำระคืนจะมีกำหนดระยะเวลาเป็นรายปี พร้อมดอกเบี้ย ผู้สมัครขอกู้เงินจะต้องเป็นสมาชิก และส่งเงินตั้งจะเป็นประจำเท่านั้น โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อปี

1.1.2 ผลการประเมินกระบวนการ พบว่า การคัดเลือกผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการทั้ง 15 คน ได้ร่วมกันพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ สมาชิกผู้กู้เงินเมื่อครบกำหนดคืนเงินกู้ ต้องนำเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยส่งให้กับประธานกองทุน เพื่อให้เหรียญกลวงบัญชีลูกหนี้รายตัว พร้อมกับให้ตัวแทนที่มีหน้าที่นำเงินฝากธนาคาร ส่วนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองมีปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากมีการศึกษาน้อยและขาดประสบการณ์ในการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ

1.1.3 ผลการประเมินผลผลิต พบว่า ตั้งแต่จัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้าน วันที่ 19 มิถุนายน 2544 จนถึงปัจจุบัน มีสมาชิกจำนวน 85 คน จำนวนผู้กู้ 70 คน ยอดเงินกู้รวม 970,000 บาท ยอดเงินสะสม 24,830.59 บาท ปัจจุบันยอดเงิน 1 ล้านบาท คงเหลือ 30,000 บาท

1.2 หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัว พบว่า ผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะมีอาชีพเดิมอยู่ก่อนแล้ว กู้เงินมาเพื่อลงทุนเพิ่มหรือขยายกิจการ ซึ่งจะเป็นอาชีพที่ตนเองถนัด และมีประสบการณ์อยู่แล้ว

1.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า ผู้กู้เงินกองทุนไม่ได้นำเงินไปประกอบกิจการตามโครงการทุกราย แต่ส่วนใหญ่จะนำเงินไปประกอบกิจการจริงและอีกบางส่วนที่จะนำเงินไปใช้หนี้เก่า หรือไปซื้อสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดรายได้ สำหรับผู้กู้เงินที่นำเงินไปประกอบกิจการจริงจะมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.2.3 ผลการประเมินกระบวนการ พบว่า ผู้กู้เงินกองทุน หมู่บ้านส่วนใหญ่จะนำเงินไปใช้อย่างเป็นระบบและถูกวิธี เนื่องจากผู้กู้ส่วนใหญ่จะประกอบกิจการอยู่แล้ว วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็มีพร้อมอยู่แล้ว เพียงหาสิ่งของมาเพิ่มเติมและใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ผู้กู้ที่ประสบความสำเร็จจะมีรายได้เพิ่มขึ้น และความเป็นอยู่ดีขึ้น

1.2.4 ผลการประเมินผลผลิต พบว่า ผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านทุกอาชีพที่ประกอบกิจการตามความเป็นจริงตามโครงการ จะมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกคน ไม่ว่าจะผลตอบแทนจะเป็นตัวเงินหรือเป็นสิ่งของ ซึ่งผู้กู้ในส่วนนี้จะมีความพอใจในระดับหนึ่ง

2. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ สรุปได้ดังนี้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้ในหมู่บ้านหนองสรวง รุ่งเรือง สรุปได้ดังนี้

2.1 อาชีพทำไร่มันสำปะหลัง ผู้ก้นำเงินไปลงทุนซื้อปุ๋ย เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและดำเนินการอย่างถูกวิธี เป็นอาชีพเดิมที่ผู้กู้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ผู้กู้จะมีความถนัด และความชำนาญในอาชีพ จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาเป็นอย่างดี รู้ช่องทางการตลาด เพียงแต่ต้องเพิ่มปุ๋ยที่มีประสิทธิภาพสูง ให้การเจริญเติบโตที่รวดเร็ว ผลผลิตจะได้ออกมาก่อนคู่แข่ง จะทำให้ได้ราคาสูง

2.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ผู้ก้นำเงินที่กักไปซื้อพันธุ์วัว ไก่ หมู ถ้าเป็นไก่ หมูครั้งแรกจะเป็นการลงทุนที่สูงหน่อย เพราะจะต้องสร้างเล้าไก่ คอกหมู แต่ต่อไปเมื่อขยายพันธุ์พอที่จะขายได้ ก็จะใช้เงินทุนน้อยลง ซื้อแต่อาหารเพียงอย่างเดียว ส่วนวัวก็จะลงทุนสูงหน่วยในครั้งแรกตรงที่พันธุ์วัวจะราคาแพง แต่ต่อมาก็หาแต่อาหารให้อย่างเดียวและมีการขยายพันธุ์ต่อไปเรื่อย ๆ

2.3 อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพที่ผู้กักดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ผู้ก้นำเงินไปซื้อสินค้าเพื่อให้มีจำนวนมากขึ้น และขยายร้านค้าให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้ทันกับคู่แข่ง เมื่อเพิ่มเติมและตกแต่งของในร้านก็จะทำให้สินค้านั้นดูมากขึ้นและน่าเข้าไปซื้อ อาชีพนี้ผู้กู้มีความถนัด และมีความสามารถในการดำเนินการ จึงรู้ทันคู่แข่งว่าควรจะปรับปรุงร้านของตนเองอย่างไร ที่จะทำให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา และทำให้ยอดขายสูงขึ้น มีเงินหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลตอบแทนนี้ได้เป็นตัวเงิน ทำให้ร้านมีชื่อเสียงสามารถเรียกลูกค้าเข้าร้านได้ ถือได้ว่าเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ทำให้ผู้กู้ประสบความสำเร็จ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2.4 อาชีพบริการ เป็นอาชีพที่ผู้กู้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว ผู้กู้นำเงินไปซื้อเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อให้การบริการได้รวดเร็วขึ้น ในการดัดดีดลูกค้า เป็นการเพิ่มรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับครอบครัว

1.2 อภิปรายผล

การอภิปรายผลกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง สรุปได้ดังนี้

1. ความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

ความมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน คณะกรรมการบริหารกองทุนมีการจัดตั้งตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างถูกต้อง มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานอย่างดี

2. การบรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง

ชุมชนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุนเนื่องจาก มีผู้นำที่ดีมีศักยภาพ ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์สามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คณะกรรมการกองทุนมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ และเนื่องจากชุมชนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองส่วนใหญ่มีพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ความสามัคคี มีฐานะปานกลาง มีรายได้ที่หาเลี้ยงครอบครัวได้ เพราะฉะนั้นชาวบ้านน่าจะมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ได้ เนื่องจากมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดีและมีความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจของตนเองให้อยู่รอดได้และเจริญเติบโตขึ้นไปเรื่อย ๆ จึงมีเงินทุนหมุนเวียนนำมาชำระคืนเงินกู้ได้

3. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง

คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองมีความสามัคคี ความซื่อสัตย์เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง มีกระบวนการสื่อสารหรือสื่อความเข้าใจที่มีประสิทธิภาพ

4. ทัศนคติของคนในชุมชนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

คนในชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรืองมีความรู้เข้าใจโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดีและมีความหมายต่อชุมชนมาก เพราะสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้กับครอบครัว สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5. การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามในหมู่บ้าน ผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าร่วมสร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร (ข้าวเกรียบจากผลไม้) ซึ่งเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ

6. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

6.1 ผลโดยตรง รอบระยะเวลา 1 ปี สมาชิกกู้เงินไปประกอบกิจการต่างๆ สามารถก่อให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินกู้ไปชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทำให้กองทุนมีเงินหมุนเวียนและมีผลกำไรแบ่งปันให้กับสมาชิก กองทุนหมู่บ้านสามารถเติบโตขึ้นและเข้มแข็ง

6.2 ผลกระทบโดยตรงสมาชิกผู้กู้เงินไปประกอบกิจการและประสบความสำเร็จสามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้ และช่วยเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม

6.3 ผลกระทบโดยอ้อม คนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีการสร้างงาน สร้างรายได้ในหมู่บ้าน จนทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

หน่วยงานของรัฐควรเข้ามาช่วยส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในเรื่องของการทำบัญชีให้เป็นระบบมากกว่านี้ เนื่องจากยังมีปัญหาตรงที่ผู้จัดทำบัญชีกองทุนยังมีพื้นฐานความรู้ไม่มากพอ และควรมีการประเมินโครงการอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

รัฐควรตรวจสอบการกู้เงินของสมาชิกว่าตรงตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และมีบทลงโทษหากผู้กู้นำเงินดังกล่าวไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2.3 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน เมื่อครบกำหนดชำระคืนแล้วไม่ชำระคืน จะต้องเสียค่าปรับ รัฐควรจะกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการไม่ชำระคืนเงินกู้ว่าถ้าเกินกำหนดเท่าไร จะมีบทลงโทษทางกฎหมายอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งคณะกรรมการกองทุนจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

รัฐบาลควรส่งเสริมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านต่อ เพราะโครงการใกล้จะสิ้นสุดแล้ว บางกองทุนยังมีปัญหาเกี่ยวกับการทำบัญชีอยู่ ต้องให้บัณฑิตกองทุนช่วยทำ และบัณฑิตยังได้รับความรู้ภาคสนามในชุมชนด้วย พร้อมทั้งได้ช่วยให้ การบริหารจัดการกองทุนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฤษฎพงษ์ จุฑะกนก. (2541). **ความเป็นเอกภาพและความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย : กรณีศึกษา สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.**
- กองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง. (2544). **ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองสรวงรุ่งเรือง อ.ขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา.**
- กานดา ชูเชิด และคณะ. (2545) **สภาพแวดล้อมของคนไทย วารสารเศรษฐกิจและสังคม. ปีที่ 39. หน้า 57-66.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **คู่มือสำหรับประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, สำนักงานเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี.**
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544, สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี**
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท (พชช.). (2544). **จปฐ 2 แบบประมวลผลและเทียบเป้าหมายข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัวรายหมู่บ้าน ประจำปี 2544. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.**
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท (พชช.). (2544). **แบบสอบถามข้อมูล กชช. 2 ค ปี 2544 ข้อมูลระดับหมู่บ้าน ข้อมูล ณ 22 มิ.ย. 2544. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.**
- แนวทางพัฒนาการเกษตร. คำบถหนองสรวง อำเภอขามทะเลสอ จ.นครราชสีมา.**
- ร.ต.ต.รังสรรค์ หนูพันธ์. **สารนิพนธ์เรื่องสภาพทางสังคมศาสตร์และเศรษฐกิจ. หมู่บ้านโนนสำราญ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มธ.**
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2523). **การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.**
- อุดม จำรัสพันธ์. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.**